

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Lenka Tomešová

Jednání v civilním řízení

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Dita Frintová, Ph. D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 14. 6. 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 160 622 znaků včetně mezer.

V Praze dne 14. 6. 2019

.....

Lenka Tomešová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí diplomové práce, paní JUDr. Ditě Frintové, Ph. D. za vstřícný přístup, odborné rady a vedení. Rovněž bych ráda poděkovala své rodině za podporu během celého studia.

Obsah

Úvod.....	1
1 Jednání v civilním řízení	3
1.1 Pojem jednání.....	3
1.2 Řízení jednání (senát nebo samosoudce)	4
2 Zásady jednání.....	6
2.1 Zásada veřejnosti.....	6
2.1.1 Vyloučení veřejnosti z jednání	8
2.1.2 Účast některých osob při vyloučení veřejnosti.....	10
2.1.3 Zajištění důstojného průběhu jednání.....	12
2.1.4 Pořizování zvukových a obrazových záznamů a přenosů	13
2.1.5 Veřejnost jednání při vyhlásování rozsudku	19
2.2 Zásada ústnosti	21
2.3 Zásada přímosti	22
3 Jednání ve sporném řízení	24
3.1 Rozhodnutí ve věci bez nařízení jednání	24
3.2 Nařízení jednání	27
3.2.1 Obsah předvolání.....	27
3.2.2 Doručení předvolání	30
3.3 Postup před zahájením jednání ve věci samé.....	33
3.3.1 Úkony soudu a účastníků před zahájením jednání	35
3.3.2 Ověření totožnosti předvolaných osob	37
3.3.3 Odročení jednání	38
3.3.4 Zahájení jednání	43
3.4 Začátek jednání ve věci samé.....	44

3.4.1	Přednes žaloby a písemných vyjádření ve věci	44
3.4.2	Další průběh jednání ve věci samé	49
3.4.3	Poučení osob.....	52
3.4.4	Koncentrace řízení.....	55
3.4.5	Dokazování.....	59
3.5	Skončení jednání	60
3.6	Vyhlášení rozsudku	64
4	Jednání v nesporném řízení	66
4.1	Průběh jednání v nesporném řízení	67
4.2	Poučovací povinnost a koncentrace v nesporném řízení.....	69
	Závěr	71
	Seznam zkratk	74
	Seznam použitých zdrojů	75
	Jednání v civilním řízení – Abstrakt	80
	Hearing in the civil proceedings – Abstract.....	81

Úvod

Tématem této diplomové práce je „Jednání v civilním řízení“. Jednání je považováno za klíčový a zásadní okamžik celého civilního řízení. Dochází při něm k ústnímu projednání věci samé, při kterém je, díky vzájemné a bezprostřední komunikaci soudu s účastníky, popřípadě s dalšími osobami (typicky například svědci či znalci), možné věc úplně a spravedlivě projednat a vydat rozhodnutí. Jednání je rovněž ta část řízení, která probíhá veřejně. Tím slouží jako prostředek ochrany práv účastníků před tajným a předem určeným rozhodováním soudu, tzv. kabinetní justici.

Cílem této práce je popsat celkový průběh jednání, a to již od jeho nařízení, přes postup před a po zahájení jednání, až k jeho skončení a vyhlášení rozhodnutí ve věci samé. S ohledem na připravovaný návrh nové právní úpravy civilního sporného řízení, bude autorka komparativní a analytickou metodou zkoumat zásadní rozdíly mezi současným zněním procesních předpisů a předpokládaným budoucím zněním, které je obsaženo v připravovaném „Věcném záměru civilního řádu soudního“. Současně se autorka zaměří na zjištění, zda současné postupy a zásady jednání skutečně zaručují jeho důstojný a nerušený průběh a jeho úplné a spravedlivé projednání bez průtahů. Autorka se bude zabývat úpravou jednání jak v řízení sporném, tak i v řízení nesporném, přičemž bude zkoumat jejich vzájemné podobnosti a rozdíly během jednání.

Autorka si toto téma diplomové práce vybrala ze dvou důvodů. Prvním je neexistence téměř žádné ucelené publikace upravující průběh jednání od jeho začátku do konce. Současné články a publikace sice celkový průběh jednání upravují, avšak pouze obecně bez podrobnějšího výkladu. Spíše se ale věnují jednotlivým institutům průběhu jednání. Podobně tomu je v i případě komentářů, které nepojímají celkovou problematiku v širších souvislostech. Rovněž s návrhem nové právní úpravy sporného řízení ve Věcném záměru civilního řádu soudního, vyplývá otázka, jak lépe upravit některé aspekty jednání pro potřeby současného civilního řízení. Aby to ale bylo možné posoudit, musí se nejprve podrobně zanalyzovat dosavadní průběh jednání. Druhým důvodem je autorčin zájem o tuto část řízení, neboť se autorka účastnila mnoha soudních jednání, ze kterých si odnesla mnoho cenných poznatků o jeho průběhu. Jelikož se některých jednání autorka dokonce účastnila v pozici zaměstnance advokáta (který vystupoval převážně jako

zástupce žalobce), domnívá se, že její osobní zkušenosti a poznatky nabyté v praxi z těchto soudních jednání, mohou být využity v této práci.

Práce bude členěna do čtyř kapitol, které dále budou děleny na podkapitoly, zabývající se detailněji danou problematikou. První dvě kapitoly budou zaměřeny na obecné pojetí jednání v civilním řízení, které je společné jak pro sporné, tak i pro nesporné řízení. Budou v nich rozebrány otázky týkající se pojmu jednání, jeho řízení ze strany soudu a dále zásady jednání, které jsou součástí práva na spravedlivý proces. Třetí kapitola bude podrobně pojednávat o celkovém průběhu jednání ve sporném řízení, kdy se v jednotlivých podkapitolách rovněž zabývá úpravou jednotlivých institutů v pojetí Věcného záměru civilního řádu soudního. Čtvrtá kapitola se bude věnovat odlišnostem jednání v nesporných řízeních oproti sporným řízením.

1 Jednání v civilním řízení

Civilní řízení může být charakterizováno jako „soubor právních vztahů vznikajících v důsledku postupu (procesních úkonů) soudu a dalších procesních subjektů při poskytování ochrany soukromoprávním a některým jiným právním vztahům.“¹ Mezi jiné právní vztahy můžeme řadit ochranu veřejného zájmu v soukromoprávních institutech, která spočívá například v péči o nezletilé, či v některých statusových věcech osob. Dále zde patří také ochrana některých veřejnoprávních práv jako například v řízení o plnění povinností z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva.²

S ohledem na historický vývoj je jako základní dělení civilního řízení, chápáno rozdělení na nalézací a vykonávací (exekuční) řízení. Zatímco v nalézacím řízení dochází k právnímu posouzení konkrétní věci prostřednictvím vydání autoritativního rozhodnutí, vykonávací řízení slouží k výkonu těchto autoritativních rozhodnutí, pokud nebylo splněno dobrovolně. Vykonávací řízení tak vždy nemusí navazovat na řízení nalézací.³

Nalézací řízení je děleno na řízení sporné, které je upraveno zákonem č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“) a na řízení nesporná upravená zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZŘS“).

1.1 Pojem jednání

V nalézacím řízení je jednání klíčovým okamžikem, kdy dochází k ústnímu a veřejnému projednání věci samé. V souladu s ustanovením § 117 odst. 1 OSŘ má jednání proběhnout důstojně, nerušeně a bez průtahů tak, aby byla věc úplně a spravedlivě projednána, a to nejlépe již během prvního jednání. S ohledem na svou důležitost je

¹ ZOULÍK, František. In: WINTEROVA, Alena, MACKOVÁ, Alena, a kolektiv. Civilní právo procesní.

Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 34.

² MACKOVÁ, Alena. Co dál s civilním procesem?. Ad Notam. 2015, č. 2, s. 3-4.

³ ZOULÍK, František. In: WINTEROVA, Alena, MACKOVÁ, Alena, a kolektiv. Civilní právo procesní.

Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 39 - 40.

jednání Stavinohovou označováno jako jádro civilního soudního řízení.⁴ Dle Winterové můžeme jednání označit jako „*zasedání soudu, určené k projednání věci samé*“.⁵

1.2 Řízení jednání (senát nebo samosoudce)

V řízeních může být v souladu s ustanovením § 36 OSŘ jednáno a rozhodováno senátem, nebo samosoudcem. Ve většině případů je při jednáních u okresních a krajských soudů v řízeních v prvním stupni jednáno a rozhodováno samosoudcem (§ 36a OSŘ). Senát rozhoduje v řízeních u okresních soudů ve věcech pracovněprávních a dále takových, o kterých tak stanoví zákon. V řízeních u krajských soudů rozhoduje ve všech odvolacích řízeních.⁶ V řízeních v prvním stupni rozhoduje senát jen ve věcech, o kterých tak stanoví zákon, například ve věcech o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví rozhoduje Městský soud v Praze.⁷

Samosoudci v souladu s ustanovením § 36d odst. 2 OSŘ náleží jak práva a povinnosti předsedy senátu, tak i senátu jako celku. Aby došlo k rozlišení mezi úkony činěnými senátem a úkony činěnými samostatně předsedou senátu či jinými členy senátu, autorka v celé práci pracuje s pojmy předseda senátu a senát, namísto samosoudce.

V souladu s ustanovením § 117 odst. 1 OSŘ je to hlavně předseda senátu, který provádí jednotlivé úkony během jednání, jedná se zejména o zahájení, řízení a ukončení jednání a vyhlášení rozhodnutí ve věci samé. Během jednání rovněž uděluje a odnímá slovo, provádí dokazování a pokud to situace vyžaduje, činí i další vhodná opatření. Přestože předseda senátu sám upravuje průběh jednání, ve věci samé musí dle ustanovení § 36d odst. 1 OSŘ být vždy rozhodnuto celým senátem, který rozhoduje v souladu

⁴ STAVINHOVÁ, Jaruška. In: STAVINHOVÁ, Jaruška, LAVICKÝ, Petr, *Základy Civilního procesu*. 1. vydání, Brno, 2011, s. 63.

⁵ WINTEROVA, Alena. In: WINTEROVA, Alena, MACKOVÁ, Alena, a kolektiv. *Civilní právo procesní*. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 337.

⁶ V souladu s ustanovením § 36b a 36c OSŘ rozhodují Vyšší soudy a Nejvyšší soud vždy v senátech.

⁷ Zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a ochraně obchodního tajemství, ve znění pozdějších předpisů § 6.

s ustanovením § 37 odst. 2 OSŘ většinou hlasů. Předseda senátu poté toto společné rozhodnutí sám vyhlásí.

Zajištění průběhu jednání předsedou senátu s pomocí různých opatření je dle Svobody způsobem, jak zajistit důstojný a nerušený průběh jednání a zabezpečit rychlou a jednotnou odezvu na nastalou situaci během jednání. V případě, že účastník nesouhlasí s opatřením předsedy senátu, požádá, aby v této záležitosti v souladu s ustanovením § 117 odst. 3 OSŘ senát.⁸ Dokazování může být prováděno jak předsedou senátu, tak i v souladu s ustanovením § 117 odst. 2 OSŘ může být předsedou senátu svěřeno provedení jednotlivých úkonů některému ze členů senátu.

⁸ SVOBODA, Karel. § 117 []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 499.

2 Zásady jednání

Každý postup v civilním soudním řízení je pro zachování jednotnosti a spravedlnosti ovládán určitými zásadami. V rámci civilního soudního řízení se odlišuje řízení sporné a řízení nesporné, u kterých historickým vývojem došlo k rozdílnému pojetí fungování principů civilního procesu. Zatímco pro řízení sporné je tak typické uplatnění zásady dispoziční a zásady projednací, řízení nesporné je ovládáno jejich protiklady, tj. zásadou oficiality a zásadou vyhledávací.

Přestože mají obě řízení mnoho odlišností, v některých hlediscích se shodují, a to v zásadách týkajících se práva na spravedlivý proces, které spočívá například v rovnosti stran, v ústnosti či veřejnosti jednání. Mezi principy společné pro obě řízení rovněž řadíme princip přímosti, který sice dle Úmluvy⁹, Ústavy¹⁰ či Listiny základních práv a svobod¹¹ není výslovně uveden jako součást práva na spravedlivý proces, přesto však bylo judikaturou dovozeno, že patří mezi klíčové zásady spravedlivého řízení.¹²

Jelikož je tato práce zaměřená na jednání v civilním řízení, bude se autorka nadále zabývat pouze zásadami výslovně spjatých s jednáním, a to se zásadou veřejnosti, přímosti a ústnosti při jednání. Tyto zásady spolu blízce souvisí, neboť veřejné jednání bez ústního projednání by fakticky popíralo samotný účel účasti veřejnosti při jednání.¹³

2.1 Zásada veřejnosti

Zásada veřejnosti je jeden ze základních principů, kterými je zajišťována ochrana práva na spravedlivý proces. Jejím prostřednictvím mají být zejména chráněni účastníci

⁹ Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹² Nález Ústavního soudu ze dne 17. 2. 2015, sp. zn. II. ÚS 1180/14-2.

¹³ STAVINHOVÁ, Jaruška. In: STAVINHOVÁ, Jaruška, LAVICKÝ, Petr, Základy Civilního procesu. 1. vydání, Brno, 2009, s. 29.

řízení před tajným, předem určeným a účelovým rozhodováním soudů, bez jakékoli možné kontroly ze strany široké veřejnosti, tj. před takzvanou kabinetní justicí.¹⁴ Podle profesorky Winterové se jedná o významný projev demokraticismu, jelikož napomáhá ke kontrole nestrannosti, nezávislosti a zákonného postupu soudu.¹⁵ Touto kontrolou se veřejnost může přesvědčit o tom, že soudce jedná dle vlastního uvážení v souladu s právním řádem, což zvyšuje důvěru ve spravedlivé a zákonné rozhodování soudů. Jistým limitem při jejím uplatňování může být samotná kapacita soudní síně, kdy v některých případech nemusí být možné umožnit všem osobám, které o jednání projeví zájem, do místnosti vstoupit. Takováto situace však neznamená, že by nebyl požadavek veřejnosti naplněn.

O důležitosti zásady veřejnosti svědčí nejen její ustanovení v čl. 6 Úmluvy, ale také v Ústavě¹⁶ a v Listině základních práv a svobod¹⁷, ve kterých je stanovena povinnost státu zabezpečit veřejné projednání věci před soudem.

Vzhledem k délce a složitosti mnoha soudních řízení však není zásada veřejnosti uplatňována po celou dobu řízení, nýbrž pouze během části řízení nazývané „jednání“. Ostatní části řízení, které předcházejí samotnému jednání, nikdy neprobíhají veřejně, jelikož slouží především k přípravě řízení – tedy jsou vedeny tak, aby mohlo být ve věci rozhodnuto během jediného jednání.¹⁸ Veřejnost tak uplatňuje kontrolu nad nejdůležitější částí řízení, tj. přímo u rozhodování o jádru sporu, a není zatěžována možnou liknavostí procesních stran či rozhodováním o splnění procesních podmínek. Uplatnění zásady veřejnosti v celém řízení by v mnoha případech navíc vedlo k navyšování nákladů řízení a k jeho celkovému zpomalení, což by bylo v přímém rozporu se zásadou hospodárnosti, dle které má být řízení provedeno rychle, účinně a bez zbytečných nákladů.

¹⁴ Viz Rozsudek ve věci stížnosti ze dne 8. 12. 1983, č. 7984/77, Pretto a ostatní v. Itálie.

¹⁵ WINTEROVA, Alena. In: WINTEROVA, Alena, MACKOVÁ, Alena, a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 71.

¹⁶ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, Čl. 96 odst. 2.

¹⁷ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů, Čl. 38 odst. 2.

¹⁸ Srovnání Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, § 114a.

Je tedy vždy nutné odlišovat pojem řízení od pojmu jednání, jelikož pouze jednání probíhá veřejně.¹⁹

2.1.1 Vyloučení veřejnosti z jednání

Dle ustanovení § 116 odst. 1 OSŘ a ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSS“) je jednání veřejné, avšak tato povinnost není ve všech případech absolutní. Občanský soudní řád stanovuje v § 116 odst. 2 výjimky, ve kterých případech je vhodné omezit, popřípadě zcela vyloučit veřejné projednání věci. Veřejnost tak lze vyloučit pouze, pokud by byla ohrožena tajnost utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, obchodní tajemství, důležitý zájem účastníků nebo mravnost.

Dle názoru autorky tyto výjimky v zásadě vyplývají z omezení týkající se vyloučení účasti veřejnosti podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jež stanovuje, že účast tisku a veřejnosti může být omezena, popřípadě zcela vyloučena, z celého jednání nebo z jeho části, pokud by veřejným projednáním byla ohrožena mravnost, veřejný pořádek či národní bezpečnost. Zákaz či omezení vstupu k jednání lze rovněž také uplatnit při ohrožení zájmů nezletilého, v zájmu ochrany soukromého života účastníků řízení či v zájmu zachování spravedlnosti řízení.²⁰

Jelikož v české právní úpravě nedošlo k doslovnému převzetí jednotlivých výjimek, kdy do české právní úpravy byly mnohdy zvoleny obecnější pojmy, je podle autorky nutné, přiřadit české úpravě konkrétnější výjimky dané Úmluvou. Toto můžeme v českém právním řádu například demonstrovat na ochraně důležitého zájmu účastníků. Pod tímto pojmem by se dala obsáhnout jak ochrana zájmů nezletilého, tak také zájem ochrany soukromého života účastníků řízení, ale lze zde spatřovat i prvky ochrany spravedlnosti řízení. Česká právní úprava je naopak konkrétnější v kladení explicitního důrazu na ochranu obchodního tajemství. V této souvislosti je vhodné zmínit nález

¹⁹ WINTEROVA, Alena. In: WINTEROVA, Alena, MACKOVÁ, Alena, a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 71.

²⁰ Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů, Článek 6.

Ústavního soudu, ve kterém bylo judikováno, že všechny výjimky z veřejného jednání podléhají restriktivnímu výkladu, kdy má soud prostřednictvím testu proporcionality zhodnotit, zda-li je v konkrétním případě důležitější ochrana ohroženého zájmu nebo veřejnost soudního jednání.²¹ Vzhledem k obecněji definovaným termínům v české právní úpravě (kromě výjimky obchodního tajemství) se však autorka nedomnívá, že by uplatněním tohoto pravidla došlo k nesouladu s Úmluvou.

Naopak v současnosti připravovaný Věcný záměr civilního řádu soudního²² (dále také jen „Věcný záměr“) je ohledně úpravy výše uvedené problematiky (bod 131) oproti současnému OSŘ více zaměřen na ochranu veřejnoprávních zájmů než soukromoprávních. Byť zákonodárce explicitně ve Věcném záměru uvedl výjimku vyloučení z důvodu ochrany veřejného pořádku a ochrany spravedlnosti řízení, kterou dokonce rozpracoval do dvou samostatných výjimek (ochrana zneužití veřejnosti k rušení průběhu jednání a ochrana před znesnadněním zjištění skutkového stavu věci), postrádá návrh vyloučení veřejnosti z důvodu ochrany zájmů účastníků řízení, který byl v dosavadní právní úpravě obsažen.

Dle názoru autorky by se měl zákonodárce, při vytváření nového Civilního soudního řádu, snažit českou právní úpravu více přiblížit čl. 6 odst. 1 Úmluvy, nikoli se od Úmluvy oddálit. Rovněž vzhledem k výše zmiňovanému požadavku Ústavního soudu na restriktivní výklad jednotlivých výjimek, by mohlo dojít na situaci, kdy by nebyl chráněn některý důležitý aspekt soukromého života účastníků řízení.

Ač se autorka domnívá, že by jistě došlo, po přijetí Věcného záměru v nyní navrhované podobě, k dovození této ochrany soudní praxí, je škoda nevyužít navrhované změny OSŘ k co nejbližšímu přiblížení se k cílům Úmluvy.

Přestože je možnost vyloučení veřejnosti dána, měla by být aplikace tohoto omezení, dle názoru Ústavního soudu, prováděna s nejvyšší opatrností, aby nedošlo k porušení samotného jádra této zásady.²³ Účast veřejnosti napomáhá k zachování důvěry

²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. I. ÚS 3046/14-2.

²² Věcný záměr civilního řádu soudního. In crs.justice.cz [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf.

²³ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2012, sp.zn. IV. ÚS 1167/11-1.

veřejnosti k soudům a přispívá k větší průhlednosti justice, čímž napomáhá k dosažení hlavního cíle čl. 6 odst.1 Úmluvy, tedy ke spravedlivému řízení.²⁴ Přístup k soudu by tak měl být omezen pouze na základě právního předpisu, popřípadě vyplývat z jeho interpretace a následné aplikace na konkrétní případ. Bez bližšího prozkoumání každého jednotlivého případu nelze vyhovět žádosti na vyloučení veřejnosti z jednání, kdy toto omezení musí být ospravedlněno existencí legitimního cíle a zároveň vzájemný poměr mezi rozsahem uplatnění takového omezení a sledovaným cílem nesmí být zřejmě neúměrný.²⁵

S ohledem na výše uvedené musíme vyloučení veřejnosti z jednání použít až jako jednu z nejzazších možností ochrany práv účastníků řízení; tedy nelze ji bez dalšího aplikovat pouze s poukazem na neurčitou možnost ohrožení důležitých zájmů, bez řádného posouzení všech okolností daného případu a bez dostatečných důkazů potvrzující nutnost takovéto ochrany. Soud je tak vždy povinen zkoumat naplnění všech znaků prostřednictvím testu proporcionality.

Jestliže byly soudem shledány důvody k vyloučení veřejnosti, musí být o tom rozhodnuto usnesením s povahou upravující vedení řízení, proti němuž není odvolání podle ustanovení § 202 odst. 1 písm. a) OSŘ přípustné.²⁶ Zároveň musí být takovéto rozhodnutí zřetelně umístěno u dveří jednací síně společně s oznámením o zákazu vstupu nepovoleným osobám.²⁷

2.1.2 Účast některých osob při vyloučení veřejnosti

Pokud to soud uzná za vhodné, mohou se jednotlivé fyzické osoby takového jednání účastnit, a to i v případě, že byla veřejnost vyloučena.²⁸ Může se jednat zejména o osoby blízké účastníkům řízení, popřípadě jejich důvěrníky. Účastníkům je zaručeno ustanovením § 116a OSŘ právo na napomáhání při rozhodování během jednání jejich

²⁴ Rozsudek ve věci stížnosti ze dne 8. 12. 1983, č. 7984/77, Pretto a ostatní v. Itálie.

²⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 5. 8. 2009, sp.zn. I. ÚS 566/07-1.

²⁶ DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. 2002, č. 5, s. 1 – 32.

²⁷ Vyhláška č. 37/1992 Sb., ministerstva spravedlnosti České republiky o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů, § 17.

²⁸ Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, §116 odst. 3.

podpůrcem, z čehož lze vyvodit, že osobou, která se může účastnit jednání při vyloučení veřejnosti může být právě i podpůrce. Tomuto tvrzení napomáhá i znění ustanovení § 13 odst. 7 Vyhlášky č. 37/1992 Sb., ministerstva spravedlnosti České republiky o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Vyhláška o jednacím řádu“), kterým je zaručena možnost účastníkům se během jednání poradit, jak se svými zástupci, tak také i se svým podpůrcem.

Bureš spatřuje – v případě vyloučení veřejnosti z jednání – jistý prostor pro účast jednotlivých zástupců sdělovacích prostředků.²⁹ Autorka se však nedomnívá, že by takováto situace vůbec mohla nastat. Osoby, které se účastní jednání při vyloučení účasti veřejnosti, jsou dle ustanovení § 116 odst. 3 OSŘ povinny zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se při jednání o utajovaných informacích, obchodních tajemstvích či zájmech účastníků dozvěděly, o čemž musí být soudem poučeny. Pokud by se jednání s vyloučením veřejnosti týkalo utajovaných informací, musí být dle ustanovení § 40a odst. 1 OSŘ přítomné osoby předsedou senátu poučeny podle zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti. Zástupci sdělovacích prostředků by tak měli velmi úzký prostor pro poskytnutí informací širší veřejnosti, aby bylo možné utvořit si o věci úplný názor.

Je pouze na úvaze soudu, kolika osobám bude dovoleno účastnit se neveřejného jednání, jelikož v zákoně není počet osob nijak omezen. Soud by však měl mít vždy při povolování účasti u jednání, kde byla vyloučena veřejnost, na paměti důvod, pro který byla veřejnost vyloučena. Aby nedošlo k faktickému zmaření účelu vyloučení veřejnosti z jednání, měla by být účast dovolena pouze velmi omezenému okruhu osob.

Teoreticky je tedy účast jednotlivých zástupců médií na neveřejném jednání dle zákonné úpravy možná, ale její aplikaci, hlavně s ohledem na počet médií a výběr kritérií, dle kterých by se rozhodovalo o jejich účasti, by zřejmě došlo k popření smyslu a účelu institutu vyloučení veřejnosti.

Oproti současné právní úpravě, Věcný záměr v bodě 133 stanovuje přesný počet osob, kterým může být soudem dovoleno účastnit se jednání při vyloučení veřejnosti.

²⁹ BUREŠ, Jaroslav. § 116 []. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 813.

Každé straně tak bude moci být na její návrh dovolena, vedle jejího zmocněnce, přítomnost nejvýše dvou jejích důvěrníků. Otázka možné účasti jednotlivých zástupců médií při jednání tak v tomto případě prakticky mizí. Autorka se však nedomnívá, že přesné ustanovení počtu důvěrníků v zákoně je vhodné. Předseda senátu by měl mít, stejně jako v současné právní úpravě, možnost reagovat na potřeby a odlišnosti každého jednotlivého jednání.

2.1.3 Zajištění důstojného průběhu jednání

Zákon rovněž pamatuje na situace, kdy jednání je sice veřejné, ale je zde obava z narušení důstojného průběhu jednání chováním některých osob, především osobami nezletilými nebo osobami s duševní poruchou, kdy soud může předem takovýmto osobám odepřít přístup do soudní síně.³⁰ V některých případech však dochází k narušení jednání teprve až v jeho průběhu, a v takovýchto situacích jsou dány předsedovi senátu do rukou nástroje, které mají zajistit hladký průběh celého jednání. Ve vztahu k veřejnosti jsou těmito nástroji pořádková pokuta, případně vykázání z místa jednání.

Pořádková pokuta může být uložena až do výše padesáti tisíc korun v závislosti na míře, způsobu a četnosti rušení jednání dle uvážení předsedy senátu. Namísto, popřípadě i zároveň s pořádkovou pokutou, může být uloženo i vykázání z místa jednání. S přihlédnutím k formulaci textu zákona, je nutné zkoumat, kdy může být takovéto opatření použito.

Podle zákona může uplatnění pořádkového opatření provést pouze předseda senátu, a to dle vlastního uvážení. Zákon sice umožňuje uložení pořádkové pokuty již při „prostém“ rušení pořádku, zatímco u vykázání vyžaduje „hrubé“ porušení pořádku, podle Hromady však nelze posuzovat pojem „hrubé porušování pořádku“ dle ustanovení § 54 OSŘ odlišně od pojmu „rušení pořádku“ dle ustanovení § 53 odst. 1 OSŘ.³¹ Autorka se s tímto názorem ztotožňuje, neboť při čistě gramatickém výkladu zákona by bylo vykázání chápáno jako větší forma postihu. Autorka má za to, že uložení pořádkové pokuty, byť v nejnižší možné výši, vůči osobě, která se přišla podívat na průběh jednání,

³⁰ Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, § 116 odst. 3.

³¹ HROMADA, Miroslav. § 54 []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 273.

bude pro většinu fyzických osob daleko větším postihem, než kdyby byly z jednání vykázány. Při rozhodování, které opatření aplikovat, by tak zde nemělo být trváno na doslovném znění zákona. Předseda senátu by tedy měl mít možnost uplatnit jejich užití s ohledem na všechny okolnosti dle vlastního uvážení.

Přestože jsou v OSŘ definovány k udržení pořádku při jednání pouze tyto dva postihy, soudní praxí bylo dovozeno, že před jejich uplatněním by se nejdříve měly použít mírnější opatření k zajištění hladkého průběhu jednání. Užití pořádkové pokuty a vykázání by tak měla předcházet zejména domluva, napomenutí či upozornění na důsledky při nerespektování důstojného průběhu jednání.³² K umírněnějšímu užívání přísnějších opatření rovněž vyzýval i Evropský soud pro lidská práva, který judikoval, že soudy jakožto veřejné instituce by měly projevit zvýšenou toleranci, pochopení a nadhled k projevům jednání fyzických osob a přísnější opatření užívat pouze v nezbytné možné míře.³³

Oproti současné podobě OSŘ, je v bodě 168 Věcného záměru výslovně stanoveno, že vykázání z místa jednání předchází vždy napomenutí. Naproti tomu u pořádkového trestu (současné pořádkové pokuty) Věcný záměr v bodě 171 s tímto požadavkem nepočítá. S ohledem na razantnost obou opatření, je s podivem, že zákonodárce povinnost napomenutí neuvedl rovněž k ustanovení o pořádkovém trestu, a to zejména se zřetelem, že Věcný záměr upravuje dodržování pořádku při jednání podrobněji než současná právní úprava.

2.1.4 Pořizování zvukových a obrazových záznamů a přenosů

Princip veřejnosti u jednání je prosazován jako posílení důvěry v justici a její kontrola veřejností již od 19. století. Tehdy byl chápán jakožto možnost fyzické přítomnosti osob v místě jednání a podle Stavinohové je na něj i dnes třeba nahlížet v této souvislosti.³⁴

³² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 1. 2005, sp.zn. 3 Ads 57/2003-79.

³³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci stížnosti ze dne 7. 7. 2005, č. 64935/01, Chmelíř proti České republice.

³⁴ STAVINOHOVÁ, Jaruška. In: STAVINOHOVÁ, Jaruška, LAVICKÝ, Petr, Základy Civilního procesu. 1. vydání, Brno, 2011, s. 28.

Herczeg zastává lehce odlišný názor, když tvrdí, že s rozvíjejícím se technologickým pokrokem veřejnost jednání dnes již neznamená pouze fyzickou přítomnost veřejnosti v jednací síni, ale také možnost veřejnosti být přítomen jednání nepřímo skrz obrazové nebo zvukové přenosy či jiné záznamy z jednání. Setkáváme se tak s širším pojetím zásady veřejnosti, než tomu bylo v minulosti, kdy obě pojetí byla brána jakožto synonyma, jelikož média, tak jak je známe dnes, ještě neexistovala. Můžeme tedy rozlišovat mezi dvojím pojetím veřejnosti, a to veřejností v tradičním pojetí, která se nachází přímo v jednací síni a veřejností virtuální, která sleduje dění prostřednictvím televizních a rozhlasových médií.³⁵ Herczeg sice hovoří o pořizování zvukových a obrazových záznamů a přenosů v souvislosti s trestním právem, autorka se však domnívá, že pokud se jedná o obecné závěry k dané problematice, lze je aplikovat i na civilní řízení.

Požizování zvukových a obrazových záznamů a přenosů je potřeba, stejně jako samotný přístup veřejnosti k jednání, nějakým způsobem regulovat. S ohledem na charakter virtuální veřejnosti ji lze omezit dvojím způsobem.

První plyne již ze samotného omezení tradiční veřejnosti z jednání, kdy na jednání nemá přístup žádná veřejnost včetně médií. Druhá možnost je stanovena v ustanovení § 6 odst. 3 ZSS. Předseda senátu má možnost neudělit povolení k pořízení obrazových nebo zvukových přenosů a obrazových záznamů z jednání, kdy použití tohoto opatření je zcela ponecháno na uvážení předsedy senátu.³⁶ Dle charakteru pořizování záznamů z jednání, pak můžeme podle Herczega rozlišovat mezi režimem povolovacím, ohlašovacím a režimem volným.³⁷

V „režimu povolovacím“ se nachází uskutečňování obrazových nebo zvukových přenosů a pořizování obrazových záznamů v průběhu jednání, které mohou být provedeny pouze s předchozím souhlasem předsedy senátu. Podle Kocourka, aby byl souhlas platný,

³⁵ HERCZEG, Jiří. Přístup médií na jednání soudu a právo na spravedlivý proces. Bulletin advokacie. 2013, č. 3, s. 26-32.

³⁶ Na rozdíl od vyloučení tradiční veřejnosti, kde jsou v ustanovení § 116 odst. 2 OSŘ přesně stanovené důvody pro vyloučení veřejnosti.

³⁷ HERCZEG, Jiří. Přístup médií na jednání soudu a právo na spravedlivý proces. Bulletin advokacie. 2013, č. 3, s. 26-32.

musí být dán jak předem, kdy jeho dodatečným udělením nemůže být neplatnost zhojena, tak také musí být evidentní, že k jeho udělení skutečně došlo. Pouhé nevyjádření se k žádosti, či pokývnutí hlavou, tak nelze brát jako projev souhlasu.³⁸

Do „režimu ohlašovacího“ patří pouze pořizování zvukového záznamu, kdy pro jeho uskutečňování to stačí předsedovi senátu oznámit. Hlavní rozdíl od režimu povolovacího lze spatřovat v tom, že případný nesouhlas s pořizováním zvukového záznamu musí předseda senátu zřetelně projevit, neboť pro povolení zde postačí i pouhé přikývnutí. Podle Kocourka je však vždy důležité, aby bylo zřejmé, že předseda senátu před zahájením jednání věděl, že si někdo bude zvukový záznam pořizovat.³⁹ Byť by tedy bylo možné chápat i nevyjádření soudce k oznámení jako projev souhlasu, osoba, která chce pořádný zvukový záznam, by se raději vždy měla ujistit, že její žádost nebyla přeslechnuta.

Posledním režimem, byť není zákonem přímo upraven, je „režim volný“. Herczeg pod něj řadí například pořizování písemných poznámek či kreseb, kdy pro jejich vytváření je nutná pouze fyzická přítomnost u jednání.⁴⁰

Zatímco u „povolovacího režimu“ zákon nestanovuje žádné důvody, pro které by měl být souhlas odepřen a ponechává to tak zcela na volném uvážení předsedy senátu, u „ohlašovacího režimu“ lze omezit pořizování záznamů pouze, pokud by byl narušen průběh a důstojnost jednání. Z těchto důvodů může být podle Herczega omezen také „volný režim“, byť se o tom zákon přímo nezmiňuje⁴¹ a v soudní praxi se zřejmě s možností reálného narušení průběhu jednání v tomto režimu nesetkáme.

³⁸ KOCOUREK, Jiří. § 6 []. In: KOCOUREK, Jiří. Zákon o soudech a soudcích. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 50.

³⁹ KOCOUREK, Jiří. § 6 []. In: KOCOUREK, Jiří. Zákon o soudech a soudcích. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 50.

⁴⁰ HERCZEG, Jiří. Přístup médií na jednání soudu a právo na spravedlivý proces. Bulletin advokacie. 2013, č. 3, s. 26-32.

⁴¹ HERCZEG, Jiří. Přístup médií na jednání soudu a právo na spravedlivý proces. Bulletin advokacie. 2013, č. 3, s. 26-32.

Rovněž i Kocourek zmiňuje možnost zabránění pořizování jakýchkoli záznamů a přenosů z důvodu narušení průběhu nebo důstojnosti jednání,⁴² a to bez ohledu na to, v jakém režimu se nacházejí. Úmyslem zákonodárce tak zřejmě bylo dát předsedovi senátu u „povolovacího režimu“ větší prostor, neomezený pouze na narušení důstojnosti a řádného průběhu jednání. Zřejmě tak bylo učiněno vzhledem k citelnějšímu zásahu do soukromí osob prostřednictvím přímého vysílání či pořizování fotografií, oproti pořizování zvukových a jiných záznamů.

Vzhledem k výše zmiňovanému, znatelnějšímu zásahu do soukromí osob, se Vávra domnívá, že by se měly obrazové a zvukové přenosy a obrazové záznamy (přímé vysílání) povolovat pouze ve výjimečných případech, jelikož může skrz ně dojít k ovlivnění výpovědi svědků, popřípadě výpověď může být shledána nevěrohodnou. Jinak to ovšem vidí při pořizování zvukového záznamu, kdy chápe narušení průběhu a důstojnosti jednání pouze v souvislosti s technickým provedením (hlučnost zařízení, příliš velké přiblížování mikrofonu k obličeji).⁴³ Naproti tomu se Kocourek, při jakémkoli pořizování záznamů a přenosů, více opírá o celkový smysl a účel zákona, kdy nelze zákon vykládat pouze ve spojitosti se způsobem jejich pořizování, ale je nutné brát ohled také na možný negativní dopad již jejich samotným pořizováním a přenášením, a to i při pořizování pouhého zvukového či jiného záznamu. Při nahrávání na diktafon, snímáním jednání skrz kamery nebo pořizování fotografií bez blesku, ve většině případů nedochází způsobem jejich provádění k narušení jednání. Mohou však významným způsobem například ovlivnit chování a výpovědi svědků či znalců a ztížit tak řádný průběh jednání.⁴⁴ Stejný názor jako Kocourek zaujímá také Herczeg.⁴⁵

Autorka se kloní spíše k názoru Kocourka a Herczega, kdy se domnívá, že nezáleží na druhu záznamů a přenosů. Byť je možnost ovlivnění svědků či narušení

⁴² KOCOUREK, Jiří. § 6 []. In: KOCOUREK, Jiří. Zákon o soudech a soudcích. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 50.

⁴³ VÁVRA, Libor. Ale tohle jsem já u soudu nikdy neřekl!. In pravni prostor.cz [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/ale-tohle-jsem-ja-u-soudu-nykdy-nerekkl>.

⁴⁴ KOCOUREK, Jiří. § 6 []. In: KOCOUREK, Jiří. Zákon o soudech a soudcích. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 50.

⁴⁵ HERCZEG, Jiří. Přístup médií na jednání soudu a právo na spravedlivý proces. Bulletin advokacie. 2013, č. 3, s. 26-32.

průběhu celkového průběhu jednání větší u „povolovacího režimu“, reálně hrozí i u „ohlašovacího“, kdy již samotné nahrávání může vyslýchanou osobu silně znervózňet. Nemusí tak být schopná nebo ochotná, pod tlakem z nahrávání, vypovídat, jelikož nemůže tušit, k čemu bude záznam posléze použit, zejména pokud se jedná o osoby, které nemají na projednávané věci žádný zájem.

S ohledem na výše uvedené je tak velice důležité vědět, kdo chce takovýto záznam či přenos získat. Mohou to být jak účastníci řízení, mediální veřejnost, ale také fyzické osoby, které s projednávanou věcí nemají nic společného, pouze se přišli podívat na jednání.

Na rozdíl od účastníků řízení a médií, je ne novinářská veřejnost v jisté nevýhodě. Účastníci řízení, resp. jejich právní zástupci, mají podle názoru Ústavního soudu zvláštní postavení, kdy by jim nemělo být bráněno v pořizování záznamů z jednání, obzvláště pokud se jednání nezaznamenává ve formě zvukového nebo zvukově obrazového záznamu, který je součástí spisu, jak je předpokládáno v ustanovení § 40 odst. 1 OSŘ.⁴⁶ Dle autorky je toto výsadní postavení, bez vyžadování souhlasu druhé strany, účastníkům řízení dáno k zajištění lepší ochrany svých práv v soudním řízení. Vzhledem k očividnému účelu pořizování je i menší pravděpodobnost zneužití získaných záznamů.

Rovněž média, jakožto hlavní zprostředkovatel informací pro širokou veřejnost, mají podle § 89 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „NOZ“), usnadněný přístup k získávání záznamů a přenosů z jednání. Pro zachycení průběhu jednání je pouze nutné získat souhlas předsedy senátu, nikoli již souhlas účastníků. Jiným limitem pro udělení souhlasu však stále může být faktická kapacita soudní síně. Aby byl zajištěn důstojný a řádný průběh jednání, nemusí tak být všem médiím, které ohlásí či požádají o zaznamenávání průběhu jednání, vyhověno. Předseda senátu sice má, za součinnosti správy soudu, podle ustanovení § 17 odst. 2 Vyhlášky o jednacím řádu zajistit s ohledem na pravděpodobný větší zájem veřejnosti vhodnější jednací síň, avšak vzhledem k faktickým limitům soudních budov, zejména v malých městech, nemusí být vždy možné všem žádostem plně vyhovět. V takovémto

⁴⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 132/16.

případě může soud omezit kapacitu míst v jednací síni, jak pro média, tak i pro další veřejnost.

Aby nedošlo k porušení zásady veřejnosti, měl by soud podle Herczega vždy postupovat v souladu s předem danými a jasnými pravidly, která jsou přístupná k nahlédnutí. Předseda senátu tak může v souladu s § 38 Instrukce Ministerstva Spravedlnosti⁴⁷ zajistit vstup jen předem určitému počtu osob prostřednictvím vydávání vstupenek před soudní síní.⁴⁸

Poslední skupinou osob, která může mít zájem na získávání záznamů a přenosů z jednání pak je „ne novinářská“ veřejnost. Oproti médiím a účastníkům řízení se však souhlas předsedy senátu ve velké míře odvíjí od postojů osob dotčených pořizováním záznamů, jelikož podle ustanovení § 84 a § 86 NOZ se nesmí bez souhlasu fyzických osob pořizovat jejich obrazový nebo zvukový záznam ani zachytit jejich podobu. Pouhý odkaz na ustanovení § 6 odst. 3 ZSS tak nebude „ne novinářské“ veřejnosti, která si záznamy a přenosy pořizuje pro svou osobní potřebu, stačit. Z výše uvedeného pravidla však existuje výjimka.

Touto výjimkou je možnost umožnit získávání záznamů a přenosů pro osobní potřebu, a to i přes nesouhlas dotčených či nepřítomných osob. Jedná se o situaci, kdy se po aplikaci testu proporcionality zcela zřejmě jedná v silném veřejném zájmu.⁴⁹

Podle Morávka by tak měl předseda senátu při udělování souhlasu s pořizováním záznamů vždy nejprve zkoumat, zda-li je záznam či přenos pořizován pro osobní či jinou potřebu a zda-li s tím účastníci, popřípadě osoby odlišné od účastníků dotčené pořizováním záznamu, souhlasí. Kromě těchto dvou parametrů je však taky vždy nutné předsedou senátu zohlednit další okolnosti jednotlivých případů, zejména s ohledem na čl. 90 Ústavy ve spojení s čl. 4 Listiny základních práv a svobod posoudit nutnost omezení osobnostních práv osob, a to obzvláště u osob odlišných od účastníků řízení. V případě

⁴⁷ Instrukce Ministerstva Spravedlnosti ze dne 3.12.2001, č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává Vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

⁴⁸ HERCZEG, Jiří. Přístup médií na jednání soudu a právo na spravedlivý proces. Bulletin advokacie. 2013, č. 3, s. 26-32.

⁴⁹ MORÁVEK, Jakub. Pořizování audio záznamu (ne novinářskou) veřejností v občanském soudním řízení. Právní rozhledy. 2012, č. 12, s. 429-437.

uveřejnění informací o jejich soukromí již totiž nelze případnou újmu na jejich právech napravit uvedením v předchozí stav. Konečné rozhodnutí předsedy senátu pak musí být ze strany ne novinářské veřejnosti, ale i účastníků řízení plně respektováno, jinak mohou být v souladu s § 116 odst. 4 OSŘ z místa jednání vyloučeni.⁵⁰

V současné době se s rozvojem nových technologií objevila také novinka provedení úkonu s využitím videokonferenčního zařízení, a to v souladu s ustanovením § 102a OSŘ. Průběhu jednání se to dotkne zejména v souvislosti s dokazováním, kdy mohou být některé důkazy, namísto dožádání či provedením mimo jednání, provedeny živě, právě prostřednictvím nových technologií. Veřejnost jednání se tak pravděpodobně rozroste i o osoby, které se budou nacházet v blízkosti osoby, která bude jednání přítomna prostřednictvím videokonferenčního zařízení. V takovémto případě bude muset být předsedou senátu zabezpečeno, aby při jednání s vyloučením veřejnosti nedocházelo k porušení jeho smyslu a účelu právě s využitím videokonferenčního zařízení. Pokud se jedná o soulad provedení úkonu s právem na spravedlivý proces, nevidí v tom Přidal problém,⁵¹ pokud bude tento úkon zajištěn bez technických problémů při přenosu obrazu a zvuku.⁵²

Autorka se ani nedomnívá, že způsob dokazování prostřednictvím videokonferenčního zařízení by mělo v budoucnu výrazný vliv na posuzování možnosti pořizování záznamů a přenosů z jednání, jelikož stále bude známá totožnost osoby i obsah její výpovědi.

2.1.5 Veřejnost jednání při vyhlásování rozsudku

Požadavek na veřejné vyhlásování rozsudku je upraveno jak v čl. 96 odst. 2 Ústavy, tak v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Také je uváděn přímo některých zákonech, a to například v § 6 odst. 2 ZSS, či v § 156 odst. 1 OSŘ. Se zařazením

⁵⁰ MORÁVEK, Jakub. Pořizování audio záznamu (ne novinářskou) veřejností v občanském soudním řízení. *Právní rozhledy*. 2012, č. 12, s. 429-437.

⁵¹ S odkazem na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci stížnosti č. 45106/04, Marcello Viola proti Itálii.

⁵² PŘIDAL, Ondřej. § 102a [J]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 432.

veřejného vyhlášení rozsudku rovněž počítá v bodě 134 Věcný záměr. Oproti současnému OSŘ však bylo toto pravidlo systematictěji zařazeno k veřejnosti jednání a možnosti vyloučení veřejnosti.

Veřejnost jednání při vyhlášení rozsudku je tak jedním ze základních pravidel průběhu soudního řízení a podle názoru Ústavního soudu ho můžeme dokonce zařadit jako jednu ze základních složek práva na spravedlivý proces.⁵³ Na rozdíl od veřejnosti jednání, kdy může být veřejnost na základě zákona omezena, popřípadě zcela vyloučena, nejsou při vyhlášení rozsudku žádné výjimky povoleny. Předseda senátu je tak povinen stanovit datum, místo a čas vyhlášení rozsudku i v takových případech, kdy byla veřejnost podle § 116 odst. 2 OSŘ pro část, ale i celé řízení vyloučena, či kde bylo podle § 115a, § 153a odst. 4, § 172 až 175 nebo § 214 odst. 3 OSŘ rozhodnuto bez nařízení jednání.⁵⁴

Dokonce i v případě reálně hrozícího narušení řádného a důstojného průběhu jednání ze strany účastníků řízení či jiné veřejnosti, musí k vyhlášení rozsudku dojít veřejně. Podle názoru Ústavního soudu, má být v takovém případě řádný a důstojný průběh soudního jednání zajištěn jiným vhodným způsobem než vyloučením veřejnosti, například zajištěním většího počtu členů justiční stráže v jednacím síni.⁵⁵ Jelikož písemným vyhotovením rozsudku dochází pouze k faktickému zaznamenání již veřejně vyhlášeného,⁵⁶ nelze absenci veřejného vyhlášení rozsudku zhojit argumentem, že ani jeho případné veřejné vyhlášení, by na jeho obsahu nic nezměnilo,⁵⁷ neboť zde není nic, co bychom mohli písemně zaznamenat. Rozsudek bez veřejného vyhlášení tedy nemůže právně existovat.

S nutností vyhlášení rozsudku vždy veřejně rovněž počítá i v bodě 134 Věcný záměr.

⁵³ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. I. ÚS 3046/14-2.

⁵⁴ HRNČIRÍK, Vít. § 156 []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 666.

⁵⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. I. ÚS 3046/14-2.

⁵⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 2/10-1.

⁵⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. I. ÚS 3046/14-2.

2.2 Zásada ústnosti

Jádro zásady ústnosti tkívá v ústním průběhu jednání, kdy probíhá přímá komunikace mezi účastníky řízení, popřípadě jejich právními zástupci, soudem a jinými osobami zúčastněnými na řízení. Ústnost jednání tak můžeme zařadit jako klíčový prvek pro vydání spravedlivého rozhodnutí bez zbytečných průtahů, jelikož účastníci řízení mohou bezprostředně reagovat jak na dotazy soudu, tak se i vyjádřit k argumentům protistrany a přispět tak také k výraznému urychlení řízení.⁵⁸

Princip ústnosti se však prolíná se zásadou písemnosti, která je uplatňovaná během celého řízení, jelikož pro spravedlivé rozhodnutí je potřeba znát přesný a jednoznačný úmysl stran, čehož by nebylo možné bez písemné formy dosáhnout.⁵⁹ I během jednání tak dochází k vypracování písemného protokolu, aby byl o průběhu jednání přesný záznam, přestože pro samotné jednání je důležité to, co bylo sděleno ústně.

Ústnost jednání je pak v praxi chápána jako právo účastníka řízení se během jednání od svých tvrzení uvedených v podání odchýlit, případně uvést další podrobnosti důležité pro rozhodnutí ve věci. Tohoto práva však účastník řízení nemusí využít.⁶⁰ V případě, že účastník svého práva využije je pak soud povinen zohlednit vše, co na jednání zaznělo ve svém rozhodnutí a nezaobírat se pouze písemnými podáními a listinami.

Ústnost jednání však není na rozdíl od zásady veřejnosti součástí Úmluvy, a tedy ani práva na spravedlivý proces. V českém právním řádu je však historicky společně se zásadou veřejnosti chápána jako neodmyslitelná součást demokratického právního státu a z tohoto důvodu byla ústnost jednání zakotvena v čl. 96 odst. 2 Ústavy. Byť požadavek ústnosti vyplývá přímo z Ústavy, zákonodárce ji považoval za natolik stěžejní, že ji výslovně uvedl také v ustanovení § 6 odst. 1 ZSS. Nepřímo pak vyplývá i

⁵⁸ SLÁDEČEK, Vladimír. Čl. 96 []. In: SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SUCHÁNEK, Radovan, SYLLOVÁ, Jindřiška. Ústava České republiky. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016, s. 1120.

⁵⁹ STAVINHOVÁ, Jaruška. In: STAVINHOVÁ, Jaruška, LAVICKÝ, Petr, Základy Civilního procesu. 1. vydání, Brno, 2011, s. 29.

⁶⁰ WINTEROVA, Alena. In: WINTEROVA, Alena, MACKOVÁ, Alena, a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 72.

z ustanovení § 115 až § 119a OSŘ.⁶¹ Požadavek ústnosti jednání je také součástí Věcného záměru, ve kterém je však oproti OSŘ ústnost výslovně zdůrazněna. To je patrné již ze samotné změny pojmu „jednání“, kdy Věcný záměr nadále používá termín „ústní jednání“, které je uváděno i jako název Dílu 2 Věcného záměru.

Ve Věcném záměru však lze spatřovat jistou nelogičnost, kdy i přes výslovné slovní spojení „ústní jednání“ měl zákonodárce potřebu zásadu ústnosti ještě více zdůraznit a stanovil tak v bodu 141 Věcného záměru, že „*Jednání před soudem probíhá ústně.*“ Jelikož již ze samotného slovního spojení „ústní jednání“ ústnost jednání zjevně vyplývá, působí toto ustanovení nadbytečně. Rovněž i z jeho samotného zařazení až do bodu 141 Věcného záměru, když pod Díl 2 Věcného záměru spadá již bod 130, ve kterém je napsáno, že „*Ústní jednání je veřejné.*“ umocňuje v tomto ohledu dojem jisté nesystematičnosti.

2.3 Zásada přímosti

Zásada přímosti znamená přímý styk soudu s účastníky řízení, během kterého musí být získány bezprostřední a co nejpřesnější informace, týkající se dané věci.⁶² Podle Ústavního soudu je jejím smyslem a účelem zajištění objektivního a nezávislého rozhodování soudů a také ochrana práv účastníků řízení, především práva vyjádřit se ke všem prováděným důkazům. Aby byla zásada přímosti dodržena, musí být vždy důkazy, před jejich hodnocením, řádně provedeny před soudem – v opačném případě dochází k porušení práva na spravedlivý proces.⁶³

Na rozdíl od zásad veřejnosti a ústnosti je možné v určitém rozsahu uplatňovat zásadu přímosti po celou dobu trvání řízení, nikoli jen při samotném jednání.⁶⁴ Před

⁶¹ WINTEROVA, Alena. In: WINTEROVA, Alena, MACKOVÁ, Alena, a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 72.

⁶² STAVINHOVÁ, Jaruška. In: STAVINHOVÁ, Jaruška, LAVICKÝ, Petr, Základy Civilního procesu. 1. vydání, Brno, 2011, s. 29.

⁶³ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 2. 2015, sp.zn. II. ÚS 1180/14-2.

⁶⁴ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Část třetí [(§ 79-200aa)]. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, DOLEŽÍLEK, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 487.

samotným jednáním je zásada přímosti zejména uplatňována prostřednictvím listinných důkazů a písemných podání mezi účastníky řízení a soudem. Jelikož informace, které jsou soudem zjišťovány, mají být co nejpřesnější, v mnoha případech prosté seznámení s obsahem listin nebude pro vydání konečného rozhodnutí dostačující. Z tohoto důvodu je důležitost zásady přímosti hlavně patrná během jednání, kdy dochází k přímé ústní komunikaci mezi soudem, účastníky řízení a dalšími osobami, které se účastní řízení,⁶⁵ a soudem je prováděno dokazování, ze kterého soud získává bezprostřední poznatky o projednávané věci.

Zásada přímosti tak v této souvislosti úzce souvisí se zásadou ústnosti. Zatímco však pro dodržení zásady ústnosti není nezbytná osobní účast účastníků řízení, kteří se mohou nechat právně zastoupit, pro dodržení zásady přímosti je jejich osobní přítomnost u jednání nutná.⁶⁶

⁶⁵ STAVINHOVÁ, Jaruška. Zásada přímosti. In: HENDRYCH, Dušan, BĚLINA, Miroslav, FIALA, Josef, a kolektiv. Právní slovník. 3.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009.

⁶⁶ WINTEROVA, Alena. In: WINTEROVA, Alena, MACKOVÁ, Alena, a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 72.

3 Jednání ve sporném řízení

V rámci civilního sporného řízení je zpravidla vždy nutné pro vydání rozhodnutí ve věci samé nařídit jednání. To umožňuje jak přímý kontakt soudu s účastníky řízení, a tudíž i získání přesnějších informací pro vydání rozhodnutí, tak zároveň i umožní rychlejší vyjádření účastníků ke všem skutečnostem a důkazům, které jsou v řízení uplatňovány nebo vyšly během jednání najevo.⁶⁷

3.1 Rozhodnutí ve věci bez nařízení jednání

Výjimky z výše uvedeného pravidla mohou být stanoveny pouze na základě zákona. Jednání tak není potřeba nařizovat například podle ustanovení § 115a OSŘ v situaci, kdy lze ve věci rozhodnout pouze na základě předložených listinných důkazů a zároveň s tím účastníci řízení souhlasí, popřípadě se práva na projednání věci vzdali. Jednání také nemusí být nařizováno pouze k vydání rozsudku pro uznání (§ 153a OSŘ). V této souvislosti lze také zmínit, že jednání není nutné nařizovat ani v některých situacích v rámci odvolacího řízení, nebo také v rozkazních řízeních, tj. při vydávání různých druhů platebních rozkazů (§ 172 až § 175 OSŘ).

Jak z ustanovení § 115a OSŘ plyne, aby bylo možné spor rozhodnout bez nařízení jednání, musí být splněny dvě podmínky současně. První podmínkou je možnost rozhodnout jen na základě účastníky přeložených listinných důkazů, popřípadě shodných tvrzení účastníků, přičemž skutkový stav ve věci je zcela patrný. To obnáší jak splnění podmínky unesení břemene tvrzení, kdy jsou úplně vylíčeny všechny rozhodující okolnosti, tak i unesení břemene důkazního, tj. že všechny rozhodující okolnosti musí být dostatečně navrženými listinnými důkazy prokázány. Druhou podmínkou je souhlas účastníků řízení s nenařizováním jednání, případně vzdání se práva na účasti na projednání věci.⁶⁸

⁶⁷ STAVINHOVÁ, Jaruška. In: STAVINHOVÁ, Jaruška, LAVICKÝ, Petr, *Základy Civilního procesu*.

1. vydání, Brno, 2009, s. 63.

⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2006, sp. zn. 21 Cdo 1696/2005.

Rozhodnutí ve věci samé bez nařízení jednání, dle ustanovení § 115a OSŘ, tak v souladu s názorem Nejvyššího soudu „nelze založit na neunesení břemene tvrzení nebo důkazního břemene některým z účastníků.“⁶⁹ Rovněž i Svoboda uvádí, že pokud z obsahu spisu dostatečně skutkový stav nevyplývá, jelikož účastníci uvádějí opačná tvrzení či své tvrzení dostatečně neprokázali, musí být ve věci vždy nařízeno jednání.⁷⁰

Souhlas účastníků s nenařizováním jednání může být jak skutečný, kdy se účastníci výslovně vyjádří pro nekonání jednání, tak také presumovaný, který je předpokládán, pokud se v soudem stanovené lhůtě účastníci k návrhu na rozhodnutí věci bez nařízení jednání nevyjádří. Výzva k vyjádření se doručuje v režimu tzv. jiných písemností podle § 50 OSŘ, ale lze ji doručit i tzv. náhradním doručením. V případě, že by bylo ve věci rozhodnuto bez nařízení jednání za splnění pouze jedné z těchto dvou podmínek, bylo by rozhodnutí stíženo vadou, neboť účastníkům byla znemožněna realizace jejich procesních práv.⁷¹ Současná právní úprava tak umožňuje účastníkům řízení urychlit vydání rozhodnutí ve věci a zamezit dalšímu nárůstu nákladů řízení, avšak na úkor samotného projednání věci a možnosti se k navrhovaným důkazům a tvrzením ústně vyjádřit. Možnost využití tohoto práva je však v dispozici účastníků řízení.

Oproti stávající právní úpravě klade Věcný záměr větší důraz na důležitost konání ústního jednání, kdy byla možnost nekonání ústního jednání zachována jen u řízení odvolacích a rozkazních, zatímco zcela zmizelo její uplatnění v řízeních v prvním stupni. Tato skutečnost zcela odpovídá pojetí Kleinovy „sociální koncepci“, ze které Věcný záměr vychází.

Větší důraz je kladen na důkladné projednání věci po skutkové i právní stránce, což se projevuje zejména v dotazovací a upozorňovací povinnosti soudu vůči stranám. Jejich použitím by tak mělo být zajištěno co nejúplnější a nejpravdivější zjištění skutkového stavu sporu. Soud dotazovací a upozorňovací povinnost nejlépe uplatní právě u ústního jednání, které soudci zajišťuje bezprostřední kontakt s účastníky řízení a umožní

⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2005, sp. zn. 29 Odo 1198/2003.

⁷⁰ SVOBODA, Karel. § 115a []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 495.

⁷¹ SVOBODA, Karel. § 115a []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 495.

mu lépe reagovat na nové skutečnosti. Přestože „sociální koncepce“ klade také důraz na rychlost a hospodárnost řízení, nelze tyto zásady upřednostnit na úkor zjištění úplného a pravdivého skutkového stavu sporu. Zásady rychlosti a hospodárnosti sporu se tak projevují spíše v kladení většího důrazu na rozhodnutí sporu při jediném jednání, čehož má být například dosaženo ve většině případů obligatorním nařizováním přípravného roku.⁷²

V případech vydání rozsudku pro uznání lze v zamezení vydávání rozhodnutí bez projednání spatřovat velký přínos, hlavně pro právně nezastoupené účastníky řízení, kteří mohou být soudem o důsledcích uznání nároku poučeni a může být soudem zajištěno úplné a pravdivé zjištění skutkového stavu.

Zrušení možnosti rozhodnout jen podle předložených listinných důkazů se souhlasem obou účastníků řízení, případně na základě vzdání se tohoto práva je v určitém ohledu také prospěšné. Zejména pokud se jedná o situace, kdy byl souhlas pouze presumován, neboť soudem tak mohlo být rozhodováno bez nařízení jednání i když o tom jeden z účastníků fakticky nevěděl. Těmto situacím by se ale dalo předejít doručením výzvy k vyjádření do vlastních rukou, anebo vyžadování udělení pouze skutečného souhlasu. Tím by byla nadále pro aktivní účastníky zachována možnost urychlit vydání rozhodnutí a snížit jeho náklady.

S ohledem na ideová východiska, ze kterých Věcný záměr vychází, by však i tato výjimka způsobila jistou nekoncepčnost Věcného záměru, kterou lze spatřovat v současné právní úpravě, a které se zákonodárce, jak sám uvádí, při tvorbě Věcného záměru snažil vyhnout. Jejím ustanovením by tak byl zmařen úmysl zákonodárce nahradit dosavadní právní úpravu, motivovanou spíše praktickou potřebou a pragmatickou úvahou, ucelenou právní úpravou, která je řízená základní hodnotovou koncepcí.⁷³ Lze se tak ztotožnit s úmyslem zákonodárce, přestože budou v jistém smyslu zmenšena práva účastníků řízení.

⁷² Věcný záměr civilního řádu soudního. In crs.justice.cz [online]. [cit. 2019-13-05]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf, s. 22 - 32.

⁷³ Věcný záměr civilního řádu soudního. In crs.justice.cz [online]. [cit. 2019-13-05]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf, s. 13 – 32.

3.2 Nařízení jednání

Neuplatní-li se žádná z výše uvedených výjimek, musí být předsedou senátu podle ustanovení § 115 OSŘ nařízeno jednání k projednání věci samé, ke kterému jsou předvoláni účastníci řízení, vedlejší účastníci, ale také jiné osoby, jejichž přítomnost je při jednání třeba.

Podle Drápala jsou takovými jinými osobami, které je třeba k jednání předvolat, zejména zástupce účastníků řízení (zákonný zástupce, opatrovník, zmocněnci účastníka řízení zvolení na základě plné moci, patentový zástupce aj.), ustanovení tlumočníci, státní zastupitelství, pokud vstoupilo do řízení, a vedlejší účastníci, kteří vstoupili do řízení včetně jejich zástupců nebo zmocněnců. V souvislosti s dokazováním je nutné k jednání předvolat také osoby, kterým byla uložena nějaká povinnost, například předložení potřebného předmětu k ohledání u soudu.⁷⁴ K jednání je rovněž podle § 36a OSŘ třeba předvolat Úřad pro zastupování ve věcech majetkových, pokud vstoupil do řízení.

3.2.1 Obsah předvolání

Předvolání musí dle ustanovení § 51 odst. 2 OSŘ ve spojení s ustanovením § 11 odst. 2 Instrukce Ministerstva spravedlnosti vždy obsahovat věc, ve které bude jednáno, místo, kde jednání proběhne (včetně uvedení adresy soudu a čísla dveří), dobu, kdy bude jednání zahájeno (uvedením data a času), předmět řízení a důvod předvolání (zda se má předvolaný zúčastnit jednání jako účastník, zástupce účastníka, znalec, svědek apod., případně zda má přinést na jednání písemnosti nebo jiné důkazní prostředky).⁷⁵ Dále by mělo předvolání obsahovat údaje o povinnostech předvolaného (například poučení o nutnosti přinesení předvolání či občanského, popřípadě jiného průkazu totožnosti). U notářů a advokátů rovněž povinnost vzít s sebou také průkaz notáře nebo advokáta.

⁷⁴ DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. 2002, č. 5, s. 1 – 32.

⁷⁵ KRČMÁŘ, Zdeněk. § 51 []. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. *Občanský soudní řád I, II*. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 377.

Drápal uvádí, že v předvolání by měly být rovněž uvedeny potřebná poučení - například poučení o možnosti vydání rozsudku pro zmeškání v případě, že se žalovaný nedostaví k prvnímu jednání ve věci dle ustanovení § 153b odst. 1 OSŘ, či poučení o nutnosti uvést všechny rozhodné skutečnosti o věci samé a označit všechny důkazy ke skončení prvního jednání ve věci, pokud neproběhlo přípravné jednání, kdy k později uvedeným skutečnostem a důkazům bude moci být přihlédnuto jen ve výjimečných situacích dle ustanovení § 118b odst. 1 OSŘ.⁷⁶

O nutnosti uvedení poučení o koncentraci řízení dle ustanovení § 118b odst. 1 OSŘ je stejného názoru také Krčmář, který uvádí, že povinnost poučení již v předvolání, přestože není přímo vyžadována tímto ustanovením, vyplývá z požadavku informovat předvolaného o povinnostech při jednání, tj. musí být o svých povinnostech poučen.⁷⁷ Hromada uvedení tohoto poučení již v předvolání dovozuje přímo z ustanovení § 5 OSŘ, kterým je soudům dána obecná povinnost poučit účastníky řízení o jejich procesních právech a povinnostech, jelikož pro její proveditelnost je nutný čas účastníků k přípravě.⁷⁸ Nutnost uvedení poučení dle ustanovení § 118b OSŘ již v předvolání rovněž uvádí Nejvyšší soud, který tuto povinnost shledává jako nezbytnou, a to z důvodu, aby mohly nastat účinky koncentrace řízení.⁷⁹

Pokud je osoba předvolána pouze k jednání prováděném s použitím videokonferenčního zařízení, musí být v předvolání uvedeno čas a místo, na které je tato osoba předvolána.

V předvolání by rovněž měl být uveden údaj o předpokládané době trvání jednání, ale dle Krčmáře není tento požadavek obligatorní povahy.⁸⁰ Drápal uvádí, že je jen na uvážení předsedy senátu, na jak dlouhou dobu bude jednání nařízeno, musí však zejména

⁷⁶ DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. 2002, č. 5, s. 1 – 32.

⁷⁷ KRČMÁŘ, Zdeněk. § 51 []. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 377.

⁷⁸ HROMADA, Miroslav. § 51 []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 266.

⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010.

⁸⁰ KRČMÁŘ, Zdeněk. § 51 []. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 377.

zohlednit potřebný čas k provedení důkazů případně jiných úkonů, které jsou nutné k vydání rozhodnutí ve věci samé.⁸¹ Na jednání by tedy mělo být nařízeno dostatek času, přesto však není toto pravidlo ve všech případech v praxi plně respektováno, kdy jsou nařizována jednání i po pěti či deseti minutách. Přestože se nejspíše jedná o věci, kdy je žalovanému doručováno tzv. náhradním doručením a žalovaný se soudem dosud nekomunikoval, čímž zde vzniká předpoklad, že se k jednání nedostaví, není vhodné automaticky s takovou variantou počítat. Stačí, aby se jen jediný takto předvolaný žalovaný dostavil a v nařízených jednáních pak vznikne zpoždění, jelikož za takto krátký čas není možné projednání věci stihnout.

Drápal zmiňuje, v závislosti na složitosti sporu, vhodnost nařízení jednání na několik desítek minut, hodin či dní. Ale již neuvádí, zda je akceptovatelné nařídit jednání jen na pět minut. Jako hlavní důvod pro nařízení dostatku času na jednání sděluje nepřípustnost odročení z důvodu časové tísně.⁸² K odročení jednání však v těchto případech dochází jen výjimečně, (byť by tak měl předseda senátu zřejmě správně postupovat), ale naopak dochází ke zpoždění v zahájení později nařízených jednáních. Tento stav je však také nežádoucí, neboť mohou (především je-li zpoždění delší jak hodinu) vznikat problémy advokátům, kterým může vzniknout kolize s jiným jednáním. Na druhou stranu ve většině takovýchto případů se žalovaný a často ani žalobce, který se z jednání omluví, nedostaví. Více jednání nařízených po pěti či deseti minutách tak mohou pro předsedu senátu znamenat výraznou úsporu v čase, kterou může věnovat řešení jiných sporů. Pro zodpovězení otázky, kolik času by mělo být stanoveno na jednání, by tak předseda senátu měl udělat test proporcionality, kdy zejména zohlední pravděpodobnost, že se dostaví žalovaný, pravděpodobnou délku zdržení a úsporu času, kterou krátkým jednáním získá.

Přestože nelze zpochybnit jisté výhody, které v takovýchto situacích pěti či deseti minutové jednání pro předsedu senátu přináší, je autorka, i z důvodu špatné osobní

⁸¹ DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. 2002, č. 5, s. 1 – 32.

⁸² DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*. 2002, č. 5, s. 1 – 32.

zkušenosti s touto praxí soudu, toho názoru, že by se tyto výhody neměly upřednostňovat na úkor času jiných účastníků řízení.

3.2.2 Doručení předvolání

Podle § 115 odst. 2 OSŘ je třeba předvolání doručit účastníkům řízení minimálně deset dnů před plánovaným prvním jednáním, aby měli dostatek času na přípravu k jednání. Stavinohová k tomuto uvádí, že k jednání je potřeba předvolat všechny účastníky řízení najednou⁸³, tj. ke stejnému datu, času a na jedno místo.

Nutnost dodržení obligatorně stanovené desetidenní lhůty je však dána pouze tehdy, pokud má být vydán rozsudek pro zmeškání. V jiných případech, kdy bude stačit k dostatečné přípravě a zabezpečení účasti účastníků na jednání lhůta kratší, nebude znamenat nedodržení desetidenní lhůty vadu řízení, neboť se jedná o pořádkovou lhůtu. Totéž bude platit, pokud budou účastníci s nedodržáním lhůty k předvolání souhlasit.⁸⁴ Stejného názoru je i Krajský soud v Hradci Králové, který jako důvod pro nedodržení desetidenní lhůty k přípravě na jednání uvádí situaci, kdy povaha projednávané věci nevyžaduje rozsáhlejší přípravu k jednání.⁸⁵ Uplatnění kratší lhůty k přípravě na jednání je dle ustanovení § 115 odst. 2 OSŘ také možné tam, kde jednání předcházelo přípravné jednání.

Jiná situace nastane, pokud bude nařizováno odročené jednání. Namísto desetidenní lhůty je v souladu s ustanovením § 119 odst. 2 OSŘ zpravidla poskytnuta účastníkům nejméně lhůta pětidenní. S ohledem, že účastníci se již připravovali na odročené jednání, by měla i jen pětidenní lhůta postačovat. K tomuto je nutné dodat, že Ústavní soud spatřuje jako dostatečnou i dvoudenní lhůtu k přípravě na odročené jednání. Jedná se o situaci, kdy bylo odročeno na následující den po původně plánovaném jednání,

⁸³ STAVINOHOVÁ, Jaruška. In: STAVINOHOVÁ, Jaruška, LAVICKÝ, Petr, *Základy Civilního procesu*. 1. vydání, Brno, 2011, 63 s.

⁸⁴ SVOBODA, Karel. § 115 []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 490.

⁸⁵ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 1. 2002, sp. zn. 20 Co 561/2001.

nařízeném v souladu s ustanovením § 115 odst. 2 OSŘ, a zároveň účastníci nesdělili soudu, že se nemohou odročeného jednání zúčastnit.⁸⁶

Předvolání se doručuje osobě, která se má dostavit k jednání. Jistou výjimku však tvoří předvolání zastoupeného účastníka, kdy je v ustanovení § 50b odst. 1 OSŘ stanoveno, že pokud je účastník zastoupen, doručuje se pouze tomuto zástupci, nestanovili zákon jinak. Z tohoto pravidla jsou některé výjimky uvedené v ustanovení § 50b odst. 4 OSŘ, tj. například tehdy kdy je vyžadována osobní účast účastníka u jednání, zejména má-li se dostavit k výsledku, popřípadě k provedení jiného úkonu. Doručení předvolání účastníku je také vyžadováno, pokud mu byl ustanoven opatrovník z jiných zdravotních důvodů než pro duševní poruchu či nesrozumitelnost vyjadřování.⁸⁷

Dle ustanovení § 51 OSŘ se předvolání nejčastěji doručuje v listinné nebo elektronické podobě, kdy pro elektronický způsob doručování se používá datová schránka či elektronická adresa (§ 45 odst. 2 OSŘ). Předvolat k jednání lze také ústně, pokud k předvolání došlo při jednání nebo jiném úkonu soudu a předvolávaná osoba tomu byla přítomná. Vyžaduje-li to naléhavá situace, kterou podle Hromady může zejména být možnost zmaření nařízeného jednání či jiného úkonu soudu,⁸⁸ lze také předvolat telefonicky nebo prostřednictvím telefaxu. V případě, že dojde k ústnímu, telefonickému či telegrafnímu předvolání, je nutné o tom dle ustanovení § 11 Instrukce Ministerstva spravedlnosti učinit záznam do spisu. V případě ústního předvolání je tento záznam do spisu dle ustanovení § 40 OSŘ možné učinit zvukovým nebo zvukové obrazovým záznamem, popřípadě, není-li pořízen, tak zapsáním do protokolu z jednání.

Kromě výše uvedených způsobů předvolání stanovených zákonem, se v praxi podle Hromady také využívá předvolání prostřednictvím účastníka řízení, například u předvolání svědka. U takového předvolání však s ohledem na nemožnost prokázání

⁸⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2006, sp. zn. I. ÚS 207/05.

⁸⁷ Nadto autorka uvádí, že další výjimku pak například tvoří předvolání k přípravnému jednání dle ustanovení § 114c odst. 2 OSŘ, kdy nestačí předvolání v případě zastoupeného účastníka zaslat pouze tomuto zástupci, ale zároveň je nutné předvolat přímo i účastníka.

⁸⁸ HROMADA, Miroslav. § 51 []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 266.

obdržení informace o konání jednání a chybějící poučení, nelze s jeho nedostavením vyvozovat negativní následky (například předvedení či uložení pořádkové pokuty).⁸⁹

Zvláštní pravidla pro předvolání platí dle ustanovení § 19 Vyhlášky o jednacím řádu pro vojáky v činné službě, osoby ve výkonu trestu odnětí svobody či ve výkonu zabezpečovací detence a dále osoby v ústavní péči a mladistvé ve výkonu ochranné výchovy, kteří jsou předvoláváni prostřednictvím jiných osob.⁹⁰

Věcný záměr úpravu předvolání poměrně zestručňuje, kdy upravuje pouze základní pravidla, přičemž podrobnosti technického charakteru mají být upraveny podzákonými předpisy.⁹¹ Věcný záměr tak neobsahuje obecný výčet náležitostí, které má předvolání obsahovat, ani způsoby předvolání.⁹² Autorka není zcela přesvědčená, zda-li lze tuto novinku ocenit, a to s ohledem na větší roztržičnost právní úpravy civilního procesu.⁹³ Na druhou stranu, tím že Věcný záměr již bude obsahovat pouze skutečnosti, které jsou důležité ve vztahu stran a soudu, může dojít ke zlepšení celkové orientace v tomto zákoně „laickou veřejností“.

⁸⁹ HROMADA, Miroslav. § 51 []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 266.

⁹⁰ Dle ustanovení § 19 Vyhlášky o jednacím řádu jsou vojáci v činné službě předvoláváni prostřednictvím svého velitele. Předvolání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, ve výkonu zabezpečovací detence případně ve vazbě probíhá prostřednictvím příslušného orgánu Vězeňské služby. Mladiství ve výkonu ochranné výchovy je předvoláván prostřednictvím ústavu, kde probíhá výkon ochranné výchovy. Prostřednictvím ústav zdravotnické péče nebo zdravotnického zařízení jsou předvolávány osoby, bez svého souhlasu umístěné do ústavní péče.

⁹¹ Věcný záměr civilního řádu soudního. In crs.justice.cz [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf, s. 75.

⁹² Výčet náležitostí, které má předvolání obsahovat je již upraveno v ustanovení § 11 odst. 2 Instrukce Ministerstva spravedlnosti. Pokud se jedná o způsoby předvolání, Věcný záměr počítá s přijetím dalších právní předpisů, které budou upravovat také tuto otázku.

⁹³ Věcný záměr sice počítá v bodě 28 se zavedením tzv. advokátských sporů, ty však nebudou povinné ve všech případech, a to například v řízeních u okresních soudů, jejichž hodnota nepřesáhne částku padesát tisíc korun. Nutno k tomuto podotknout, že mnoho těchto sporů probíhá i v současnosti bez účasti advokáta minimálně na jedné straně a nelze předpokládat, že s přijetím Věcného záměru dojde v tomto ohledu ke změně.

„Laická veřejnost“ tak již nebude zatěžována detaily, které s procesními úkony stran nijak nesouvisí, neboť vedení řízení ze strany soudu, má být upraveno jiným právním předpisem. S tím souvisí i úmysl zákonodárce vytvořit zvláštní zákon, který se bude týkat obecné úpravy doručování, přičemž by platil nejen pro civilní řízení, ale také pro řízení trestní, správní či pro doručování správního orgánu.⁹⁴ Autorce se tento krok jeví jako logický, kdy pravidla doručování rovněž spíše souvisela s povinností soudu vést postup řízení. Vytvoření jednotných pravidel pro doručování skrz řízení je vhodným krokem, neboť se již dnes jednotlivé úpravy liší pouze nepatrně.

Na rozdíl od současného OSŘ nestanovuje Věcný záměr ani orientační lhůtu potřebnou pro přípravu k jednání. Reaguje tak v bodu 49 na dosavadní právní výklad, kterým byla desetidenní lhůta považována jako pořádková a důležité bylo posouzení, zda měly strany skutečně dostatek času k přípravě na jednání. Bude tedy pouze na úvaze soudu, jak dlouhou lhůtu stranám poskytne, čímž soudy získaly vhodný nástroj ke zrychlení řízení, zejména ve vztahu k jednodušším věcem.

3.3 Postup před zahájením jednání ve věci samé

V den nařízeného jednání, ke kterému byly všechny potřebné osoby předvolány, musí být dle § 10 Vyhlášky o jednacím řádu na dveřích do jednacích síně vyvěšen seznam věcí, ke kterým bylo v týž den nařízeno jednání, případně vyhlášení rozsudku. Seznam obsahuje spisovou značku věci, ve které je jednání nařízeno, sdělení o příslušném soudním oddělení, včetně akademických titulů a jména a příjmení členů senátu nebo samosoudce, dobu jednání a jména a příjmení účastníků řízení. V případě vyloučení veřejnosti z jednání, musí být na dveřích soudní síně dle ustanovení § 17 odst. 1 Vyhlášky o jednacím řádu také tato informace zřetelně uvedena.

Vedle seznamu musí být rovněž dle Instrukce Ministerstva spravedlnosti upevněno poučení pro osoby vstupující do jednacích síně, upravující pravidla chování v jednacích síních, a to ve znění pro tyto účely upravené dle Instrukce Ministerstva

⁹⁴ Věcný záměr civilního řádu soudního. In crs.justice.cz [online]. [cit. 2019-13-05]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf, s. 16 - 17.

spravedlnosti.⁹⁵ Mezi tyto poučení například patří poučení o nutnosti vstupovat do soudní síně bez pokrývky hlavy, s výjimkou žen a příslušníků ozbrojených sborů ve službě. Dále platí zákaz narušení důstojnosti jednání, a to jakýmkoli způsobem (například zdržení se po dobu jednání jídla, pití, kouření či mluvení bez souhlasu předsedy senátu v jednací síni), zákaz vstupu do jednací síně se zbraní či poučení o tom, zda a jakým způsobem lze v jednací síni pořizovat zvukové či zvukově obrazové záznamy apod.

Před vstupem do jednací síně a zahájením jednání musí být také vhodně upravena jednací síň, která má odpovídat požadavkům stanovenými přílohou 11 Instrukce Ministerstva spravedlnosti, tak aby jednání mohlo proběhnout důstojně a nerušeně. Zejména je potřeba vyhradit prostor pro členy senátu případně samosoudce (dále jen „senát“), účastníky řízení a prostor pro veřejnost. Na čelní stěně jednací síně musí být umístěn státní znak České republiky a jednací síň má být zařízená jednoduchým a nerušivým způsobem. Na místech určených v jednací síni pro senát a zapisovatele se dle ustanovení § 11 odst. 2 Vyhlášky o jednacím řádu umístí štítky se jmény, příjmeními a v případě senátu i akademickými tituly, které se zde ponechají po celou dobu trvání jednání.

Před vyvoláním věci, ke které bylo nařízeno jednání se dle ustanovení § 11 odst. 1 Vyhlášky o jednacím řádu v jednací síni, s výjimkou soudních osob, nesmí nikdo zdržovat. Do jednací síně jsou osoby oprávněny dle výše zmiňovaného ustanovení vstoupit až po hlasitém a srozumitelném vyvolání věci zapisovatelem, který předběžně zjistí, které z obeslaných osob se k jednání dostavily a vyzve je ke vstupu do jednací síně. K tomuto však autorka musí poznamenat, že se u soudu s tímto předběžným zjišťováním totožnosti před jednací síní nesetkala.

Pokud to vybavenost soudní síně dovoluje, může být vyvolání věci a výzva ke vstupu zapisovatelem nahrazeny vhodným technickým zařízením, které může být ovládáno z jednací síně jak zapisovatelem, tak také předsedou nebo jiným členem senátu. V případě, že se jedná o jednání, ze kterého nebyla vyloučena veřejnost, mohou do

⁹⁵ Ministerstvo spravedlnosti: Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3.12.2001, č.j. 505/2001-Org kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, č. 1/2002 SIS, Příloha

jednací síně spolu s předvolanými osobami vstoupit také jiné osoby, které se přišly jednání zúčastnit jako veřejnost.

3.3.1 Úkony soudu a účastníků před zahájením jednání

Před samotným zahájením jednání musí být předsedou senátu nejprve posouzeno, zda jsou splněny podmínky řízení pro zahájení jednání. Zejména ověří, že v projednávané věci nenastaly překážky týkající se otázky pravomoci (§ 7 OSŘ) a věcné příslušnosti soudu (§ 104a OSŘ) či procesní způsobilosti na straně účastníků řízení či jejich zástupců (§ 20 OSŘ).⁹⁶

Žalobce má před zahájením jednání také stále možnost vzít žalobu zcela nebo zčásti zpět, a to i bez souhlasu žalovaného, v souladu s ustanovením § 96 odst. 4 OSŘ, kdy soud usnesením řízení zcela nebo zčásti zastaví. V této souvislosti je však dle Jirsy nutné odlišit zahájení jednání, k čemuž dochází ve chvíli, kdy předseda senátu například prohlásí „*Zahajuji tímto dnešní jednání.*“. Zahájení jednání by mělo následovat hned po vyvolání věci a ověření podmínek řízení. Od zahájení jednání pak odlišuje zahájení jednání ve věci samé, které nastává přednesením či sdělením obsahu žaloby.⁹⁷ Jirsa přitom vychází z názoru Ústavního soudu, který považuje za začátek (zahájení) jednání okamžik sdělení předmětu projednávané věci. Teprve po zahájení jednání následuje zjištění přítomnosti obeslaných osob.⁹⁸

Ke zpětvzetí bez souhlasu žalovaného by tak v pojetí Ústavního soudu docházelo zřejmě jen ve výjimečných případech, kdy by již žalobce přišel k jednání s již připraveným písemným podáním ve věci zpětvzetí, které by předal předsedovi senátu tzv. krátkou cestou při vstupu do jednací síně. Žalobce totiž nebude mít prostor po vstupu do jednací síně, s ohledem na nutnost udělení slova předsedou senátu dle ustanovení § 117 odst. 1 OSŘ, učinit ústní zpětvzetí žalobního návrhu před zahájením jednání.

⁹⁶ SVOBODA, Karel. § 119 []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 520.

⁹⁷ JIRSA, Jaromír. K zahájení jednání (Občanské soudní řízení - soudcovský komentář). Soudce: rubrika Články-úvahy-analýzy. 2013, č. 11, s. 37 - 40.

⁹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 1. 1998, sp. zn. III. ÚS 118/97.

Autorka souhlasí, že ke zpětvzetí bez souhlasu žalovaného může dojít pouze do zahájení jednání, neboť v rámci zachování zásady rovnosti stran je v této fázi řízení vhodné, aby měl žalovaný v souladu s ustanovením § 96 odst. 3 OSŘ vliv na žalobcovo rozhodnutí o možném zastavení řízení. Žalovanému již mohly přípravou a dostavením se k jednání vzniknout náklady nebo může mít jiný důležitý zájem, aby byla věc projednána. Přesto se však neztotožňuje se s názorem Ústavního soudu, že až po zahájení jednání dochází ke zjištění totožnosti předvolaných osob. Ověření totožnosti předvolaných osob je jeden z významných momentů, a to zejména pokud se jedná o ověření účastníků, případně jejich zástupců, jelikož s jejich nepřítomností mohou být spojeny významné procesní následky.⁹⁹

Autorka se spíše přiklání k názoru Drápala, který, na rozdíl od Ústavního soudu a Jirsy, zastává názor, že k ověření totožnosti předvolaných osob by mělo dojít okamžitě po vstupu (a přivítání osob) do jednací síně, tj. před zahájením jednání.¹⁰⁰ K tomuto je nutno dodat že, rovněž dle osobní zkušenosti autorky, v soudní praxi dochází k ověření totožnosti předvolaných osob ještě před zahájením jednání. S ohledem na přehlednost práce bude autorka v dalším členění diplomové práce pokračovat v rozlišování začátku (zahájení) jednání a začátku jednání ve věci samé.

Věcný záměr v bodě 120 sice stejně jako současná právní úprava umožňuje bez souhlasu žalovaného vzít žalobu zcela nebo částečně zpět jen do začátku ústního jednání, avšak v případě, že se žalobce zároveň rovněž vzdá nároku, může vzít žalobu zpět i po zahájení jednání, a to bez souhlasu žalovaného. Je proto pravděpodobné, že s přijetím Věcného záměru nedojde k jinému chápání zahájení (začátku) jednání. Pokud se jedná o nemožnost zahájení jednání z důvodu nedostatku procesních podmínek, počítá Věcný záměr s jejich vyřešením již s výjimkou některých případů v obligatorně nařízeném přípravném roku¹⁰¹, čímž se možnost objevení překážky řízení před ústním jednáním podstatně snižuje. Soud je však stále dle bodu 65 Věcného záměru, povinen zkoumat

⁹⁹ Podrobněji viz podkapitola 3.3.3.

¹⁰⁰ DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. 2002, č. 5, s. 1 – 32.

¹⁰¹ Věcný záměr civilního řádu soudního. In crs.justice.cz [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf, s. 70 - 71.

procesní nedostatky po celou dobu řízení. Pokud se jedná o překážku nedostatku pravomoci Věcný záměr tuto problematiku neupravuje, kdy v odůvodnění zmiňuje, že bude řešena jurisdikční normou.¹⁰²

3.3.2 Ověření totožnosti předvolaných osob

Celkový průběh jednání, včetně poznamenání přítomnosti a totožnosti předvolaných osob se dle ustanovení § 40 OSŘ zaznamenává ve formě zvukového, nebo zvukově obrazového záznamu (dále jen „záznam“), případně, pokud to z technických důvodů není možné, sepíše se o tom protokol. Totožnost se ověřuje u účastníků a jiných předvolaných osob skrze zaznamenání čísla dokladu totožnosti. U advokátů nebo notářů je namísto dokladu totožnosti potřeba zaznamenat číslo průkazu advokáta, vystaveným Českou advokátní komorou, nebo číslo průkazu notáře, vystaveným Notářskou komorou České republiky. Nutnost kontroly advokátních a notářských průkazů je spojena s ochranou účastníků před tzv. falešnými zástupci, kteří by nemuseli jednat v jejich zájmu, a to například zpětvzetím žaloby bez souhlasu. Přítomnost účastníků se v protokolu zaznamená slovem „osobně“ a rovněž je nutné, v případě že jsou účastníci zastoupeni, uvést i údaj o přítomnosti jejich zástupců, přičemž se uvádí i údaj, zda se dostavil k jednání osobně či v tzv. substituci.¹⁰³

Drápal uvádí, že v záznamu či protokole musí být uvedeny i nepřítomné předvolané osoby, včetně zaznamenání důvodu, z jakého se k nařízenému jednání nedostavily.¹⁰⁴ Vzhledem k následkům, které jsou spojeny s neomluvenou neúčastí u jednání, je tedy vhodné tyto údaje do protokolace uvádět.

Následně účastníci řízení případně jejich zástupci zaujmou předem určená místa. Pokud se jedná o setrvání dalších osob v jednací síni, zejména svědků, záleží toto

¹⁰² Věcný záměr civilního řádu soudního. In crs.justice.cz [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf, s 90.

¹⁰³ JIRSA, Jaromír. K zahájení jednání (Občanské soudní řízení - soudcovský komentář). Soudce: rubrika Články-úvahy-analýzy. 2013, č. 11, s. 37 - 40.

¹⁰⁴ DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. 2002, č. 5, s. 1 – 32.

rozhodnutí na uvážení předsedy senátu, zda je vhodné, aby před svým výsledkem setrvali v jednací síni nebo počkali přede dveřmi jednací síně.¹⁰⁵

3.3.3 Odročení jednání

Předseda senátu ještě před zahájením jednání ve věci samé rovněž sdělí, zda bylo stranám doručeno a zda byly zachovány lhůty pro přípravu jednání. V této souvislosti rovněž posoudí, zejména s ohledem na nepřítomnost některých předvolaných osob, jestli není nutné z důležitého důvodu rozhodnout o odročení jednání dle ustanovení § 119 odst. 1 OSŘ nebo rozhodnout při splnění všech zákonem stanovených podmínek vydáním rozsudku pro zmeškání dle ustanovení §153b OSŘ.

Svoboda za takovýto důležitý důvod pro odročení hlavně považuje překážku na straně účastníka řízení, popřípadě jeho zástupce, který se nemůže z tohoto důvodu jednání zúčastnit a uplatňovat zde svá procesní práva,¹⁰⁶ a zároveň v souladu s ustanovením § 101 odst. 3 OSŘ včas požádal z tohoto důležitého důvodu o odročení, který musí být v žádosti konkrétně specifikován (nestačí však pouhé uvedení „z důležitého důvodu žádám o odročení jednání“).¹⁰⁷ Nejvyšší soud rovněž konstantně judikuje, že aby mohlo být jednání odročeno, musí být účastníkem učiněna výslovná žádost o odročení. Pouhá omluva z jednání, byť je doložená, nestačí.¹⁰⁸

Bureš k tomuto uvádí, že oprávněnost důležitého důvodu musí být soudem posouzena se zřetelem ke všem okolnostem,¹⁰⁹ přičemž musí mít na paměti, že je povinností účastníka, aby si zajistil ochranu procesních práv u soudu svou nebo zástupcovou přítomností.¹¹⁰ Aby mohlo být jednání odročeno, musí tak soud dle názoru Nejvyššího soudu posoudit důvody jak z hlediska objektivního (vzhledem k okolnostem

¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 1. 2005, sp. zn. 21 Cdo 1392/2004.

¹⁰⁶ SVOBODA, Karel. § 119 []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 520.

¹⁰⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1358/99.

¹⁰⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. 28 Cdo 4172/2014.

¹⁰⁹ BUREŠ, Jaroslav. § 101 []. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 651.

¹¹⁰ SVOBODA, Karel. § 101 []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 421.

a poměrům účastníka vážné a omluvitelné důvody), tak také z hlediska subjektivního (možnost odvrácení či předvídání překážky).¹¹¹

Důležitým důvodem pro nedostavení se k jednání je dle názoru Nejvyššího soudu zpravidla nemoc.¹¹² Nejvyšší soud však v jiném rozhodnutí shledal, že pokud byly ošetřujícím lékařem účastníku (jeho zástupci) v době konání jednání povoleny vycházky, nelze v takovémto případě považovat nemoc jako důležitý důvod pro odročení.¹¹³

Jako důležitý důvod Nejvyšší soud naopak považuje dlouhodobě naplánovanou dovolenou účastníka v zahraničí, jelikož by bylo nepřiměřené se zřetelem na osobní, majetkové a rodinné poměry požadovat, aby účastník dovolenou zrušil. Vždy je ale nutné danou situaci posoudit vzhledem k okolnostem konkrétního případu.¹¹⁴

Dle názoru Ústavního soudu není dostatečným důvodem pro odročení jednání zpravidla ani skutečnost časové kolize zástupce mezi různými jednáními, neboť je povinností zástupce takovouto kolizi předem vyřešit, například udělením substituční plné moci.¹¹⁵ Nabízí se však otázka, zda zejména ve složitějších věcech není nucené udělení substituční plné moci na škodu stran, neboť osoba, která měla o věci nejlepší přehled a maximální informace, se nemůže pro kolizi tohoto jednání zúčastnit. Při rozhodování o odročení z tohoto důvodu, by tak měl předseda senátu zvážit i tuto otázku.

Dalším důvodem pro odročení může být neposkytnutí dostatku času k přípravě na jednání, kdy nebylo předvolání doručeno v souladu s ustanovením § 115 odst. 2 OSŘ. Jak již bylo výše uvedeno, i když lze tuto lhůtu považovat za pořádkovou, stále je potřeba přihlídnout ke složitosti věci, ve které bude jednáno, poměrům a možnosti účastníků se jednání zúčastnit.¹¹⁶ Drápal k tomuto dodává, že i v případě nedodržení dostatečné lhůty k přípravě jednání může být stále ve věci jednáno, pokud se dotčení účastníci (jejich

¹¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1358/99.

¹¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2056/2000.

¹¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2009, sp. zn. 28 Cdo 52/2009.

¹¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 5. 2004, sp. zn. 21 Cdo 13/2004.

¹¹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 6. 1997, sp. zn. III. ÚS 68/97.

¹¹⁶ SVOBODA, Karel. § 115 []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 490.

zástupci) jednání zúčastní a do protokolu výslovně uvedenou, že z tohoto důvodu nežádají odročení jednání.¹¹⁷

Důvodem pro odročení může být také okolnost, že se k jednání nedostavili všechny předvolané osoby, a soud má za to, že bez jejich účasti nelze věc řádně projednat, jelikož by se nemuselo podařit zjistit řádný a úplný skutkový stav věci.¹¹⁸ V případě nedostavení se k jednání ustanoveného tlumočnicka, musí být jednání odročeno vždy s ohledem na právo účastníka na spravedlivý proces, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk dle čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Pokud důvod pro ustanovení tlumočnicka odpadl, nebo je-li možné ustanovit u jednání jiného tlumočnicka, není třeba jednání odročit.¹¹⁹

Účastník může i při prvním jednání ve věci uplatnit námitku podjatosti soudce dle ustanovení § 15a OSŘ, o čemž musí být soudem poučen. Obecně platí, že pokud je námitka podána, musí být v souladu s ustanovením § 15b odst. 1 OSŘ o její oprávněnosti rozhodnuto nadřízeným soudem a v takovémto případě je nutné jednání odročit. Zákon však v ustanovení § 15b odst. 2 OSŘ stanovuje výjimku pro případy jejího podání před nebo během jednání, při němž byla věc rozhodnuta. Hromada uvádí, že v takovémto případě, pokud soud shledá námitku jako nedůvodnou nepřihlíží k ní a jednání se neodročuje.¹²⁰

Jednání ve věci samé není potřeba také zahájit v situaci, kdy se žalovaný bez důvodné a včasné omluvy nedostaví k prvnímu jednání ve věci, přestože mu bylo řádně a včas doručeno, byl o následcích nedostavení se poučen a žalobce, který se k jednání dostavil navrhne vydání rozsudku pro zmeškání dle ustanovení § 153b OSŘ. Pokud jsou splněny výše uvedené předpoklady a soud považuje za vhodné rozhodnout rozsudkem

¹¹⁷ DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. 2002, č. 5, s. 1 – 32.

¹¹⁸ BUREŠ, Jaroslav. § 119 []. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 848.

¹¹⁹ DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. 2002, č. 5, s. 1 – 32.

¹²⁰ HROMADA, Miroslav. § 15b []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 49.

pro zmeškání, nemusí být dle Drápala jednání zahájeno, jelikož rozsudek pro zmeškání je založen na fikci nespornosti tvrzení obsažených v žalobě a pro úvahu soudu o splnění požadavků ustanovení § 153b OSŘ není třeba jednání nařizovat.¹²¹

K dalšímu jednání jsou dle ustanovení § 119 odst.1 OSŘ účastníci řízení případně i další předtím předvolané osoby předvoláni nejméně 5 dnů předem, aby měli dostatek času na přípravu k jednání. Lhůtu lze dle Svobody se souhlasem účastníků či s ohledem na okolnosti případu i zkrátit.¹²² Odročení jednání těsně před zahájením jednání ve věci samé je s ohledem na bezdůvodný vznik nákladů nežádoucí. Aby k jejich nárůstu nedocházelo, má soud k dispozici nástroje, kterými mohou být předvolané osoby v případě zavinění odročení sankcionovány. Lze tak rozhodnout dle ustanovení § 151 odst. 1 OSŘ ve spojení s ustanovením § 147 OSŘ o tzv. separaci nákladů řízení, kdy osobám, které vznik nákladů svým zaviněným chováním zapříčinili, uloží povinnost tyto náklady, které by jinak nevznikly nahradit. V případě, že se jedná o účastníky řízení či jejich zástupce, tak se tato povinnost váže nejen na náklady vzniklé zaviněním, ale také vzniklé náhodou, která se jim přihodila.¹²³ Dle ustanovení § 52 odst. 1 OSŘ, lze také předvolanou osobu, která se nedostavila k výslechu předvést, pokud však byla o této možnosti v předvolání poučena.

Věcný záměr upravuje odročení jednání stejně, jako je tomu v současné právní úpravě v ustanovení § 119 OSŘ, kdy může být jednání odročeno jen z důležitých důvodů. Jediný rozdíl, který mezi Věcným záměrem a současnou právní úpravou lze spatřovat, je přidání obecné úpravy odročení v bodě 51 Věcného záměru, ve kterém jsou formulována základní pravidla, která musí pro odročování platit. Na základě této obecné úpravy, tak bude nově možné odročit jakýkoliv rok, nikoli jen ústní jednání. K odročení dle bodu 51 Věcného záměru může dojít na základě návrhu stran, pod kterou dle názoru autorky lze přiřadit odročení z důvodu žádosti účastníka o odročení dle ustanovení § 101 odst. 3 OSŘ, ale také i bez návrhu. I bez návrhu tak jako dosud může být jednání odročeno s ohledem

¹²¹ DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. 2002, č. 5, s. 1 – 32.

¹²² SVOBODA, Karel. § 119 []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, a kolektiv. Občanský soudní řád. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 426.

¹²³ BUREŠ, Jaroslav. § 119 []. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 848.

na bod 49 Věcného záměru povinnost řádného a včasného doručení předvolání stranám sporu (srov. § 115 odst. 1 OSŘ). Autorka se rovněž domnívá, že jako důležitý důvod bude rovněž zachováno také nedostavení se některé jiné z předvolaných osob než účastníků, pokud bude mít soud za to, že bez jejich přítomnosti nelze věc řádně projednat. Aby se zamezilo zbytečným průtahům počítá Věcný záměr s nemožností podat proti usnesení o zamítnutí návrhu na odročení stížnost.¹²⁴

V případě rozsudku pro zmeškání počítá dle bodu 256 Věcný záměr s jeho vydáním ve většině případů již v přípravném roku (dnešní přípravné jednání), které má být dle bodu 125 Věcného záměru civilního řádu soudního ve většině případů konáno obligatorně. Rozsudek pro zmeškání bude nově také moci být vydán na návrh žalovaného pro nepřítomnost žalobce, který se z jednání neomluvil, nikoli jen z důvodu nepřítomnosti žalovaného, který svou nepřítomnost neomluvil.¹²⁵ Ustanovení § 153b odst. 1 OSŘ považuje po splnění podmínek pro vydání rozsudku pro zmeškání skutková tvrzení žalobce za nesporná, přesto však v souladu s názorem Nejvyššího soudu musí dojít k posouzení, zda z těchto tvrzení obsažených v žalobě žalovaný nárok vyplývá, a to z hlediska posouzení jeho hmotněprávní stránky.¹²⁶ Jelikož však v takovém případě nedochází k dokazování, není potřeba jednání nařizovat. Ústavní soud k vydání rozsudku pro zmeškání rovněž uvádí, že i přes splnění zákonných předpokladů, je jeho vydání stále závislé na úvaze soudu o vhodnosti tak učinit.¹²⁷ Dle odůvodnění bodu 255 Věcný záměr počítá s tím, že rozsudek pro zmeškání bude možné vydat pouze tehdy, pokud skutkové přednesy nebudou v rozporu s obsahem spisu (jak se skutkovými tvrzeními, tak i

¹²⁴ Na rozdíl od současné právní úpravy se Věcný záměr navrácí k myšlence Občanského soudního řádu z roku 1950, který odlišoval odvolací prostředek proti rozsudku, kterým bylo odvolání, a odvolací prostředek proti usnesení, kterým byla stížnost. Ke sjednocení těchto institutů došlo z důvodu zjednodušení až s účinností současného OSŘ z roku 1963 a do současnosti byla tato úprava ponechána bez úpravy.

¹²⁵ V souladu s bodem 50 Věcného záměru bude nadále možné se z jednání či jiného roku omluvit a zřejmě, tak bude moci být jednáno v nepřítomnosti účastníků.

¹²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 26 Cdo 669/2003.

¹²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 1. 2009, sp. zn. IV. ÚS 2785/07.

důkazy),¹²⁸ z čehož vyplývá, že i pro vydání rozsudku pro zmeškání bude nutné zahájit přípravný rok či ústní jednání.

Toto pojetí rozsudku pro zmeškání přesně odpovídá ideovým východiskům Věcného záměru civilního řádu soudního, který klade oproti OSŘ větší důraz na to, aby rozhodnutí odpovídalo skutečnému hmotněprávnímu stavu. V případě, že budou zjištěny rozpory v obsahu spisu nebude moci být rozsudek pro zmeškání vydán a bude pokračováno v jednání. S ohledem na výše uvedené názory Nejvyššího a Ústavního soudu, však se jedná jen o formální změnu, kdy tento požadavek nově bude upravovat přímo zákonná úprava.

Napravení nerovnosti stran při vydávání rozsudku pro zmeškání je dle názoru autorky krok správným směrem, přestože si je vědoma, že vydávání rozsudku pro zmeškání žalobce bude spíše ojedinělou záležitostí, neboť v současné době je to zejména žalobce, který je v rámci sporu aktivní.

K tomuto je vhodné poznamenat, že Věcný záměr počítá v bodě 255 s možností vydání rozsudku pro zmeškání také v případě, kdy nedojde k včasnému vyjádření žalovaného k žalobě, a to namísto současného rozsudku pro uznání dle ustanovení § 114b odst. 5 OSŘ.¹²⁹

3.3.4 Zahájení jednání

Pokud jsou splněny podmínky řízení a došlo k ověření totožnosti předvolaných osob, předseda senátu jednání zahájí sdělením předmětu řízení.¹³⁰

Předseda senátu se má i v této fázi řízení pokusit o uzavření smíru mezi účastníky, přičemž k tomu potřebuje zjistit jejich aktuální procesní stanoviska. Žalobce se dotáže, zda na žalobním návrhu v celém rozsahu trvá nebo zda vezme žalobu zčásti či zcela zpět, žalovaného pak zda trvá na obraně proti žalobě či zda ji zcela nebo zčásti uznává.

¹²⁸ Věcný záměr civilního řádu soudního. In crs.justice.cz [online]. [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf, s. 188 - 189.

¹²⁹ Věcný záměr civilního řádu soudního. In crs.justice.cz [online]. [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf, s. 188 – 189.

¹³⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 1. 1998, sp. zn. III. ÚS 118/97.

Vyjádření jak žalobce, tak žalovaného by mělo být velmi krátké a stručné, nejlépe jednověťe.

Během celého jednání mají účastníci dle ustanovení § 13 odst. 7 Vyhlášky o jednacím řádu právo, aby bylo jednání na krátký čas přerušeno, a to z důvodu porady o stanoviscích a návrzích se svými zástupci, zmocněnci či případně podpůrci. Podpůrce, přestože není účastníkem ani vedlejším účastníkem řízení, může v souladu s ustanovením § 116a odst. 2 OSŘ právo vlastním jménem namítnout neplatnost právního jednání, a to dle Svobody bez ohledu na vůli podporovaného. Pokud námitku neplatnosti podá, může v souladu s ustanovením § 93 odst. 2 OSŘ do řízení vstoupit jako vedlejší účastník.¹³¹

3.4 Začátek jednání ve věci samé

Po provedení všech výše uvedených úkonů a po zjištění, že projednání věci nebrání žádná překážka, pro kterou by bylo potřeba jednání odročit, popřípadě řízení zastavit, předseda senátu vyzve žalobce k přednesu žaloby a žalovaného k vyjádření k této žalobě, čímž dojde k jednání ve věci samé.

Kdykoliv, kdy osoba účastníci se jednání je vyzvána předsedou senátu k vyjádření ve věci či k položení otázky, musí tak v souladu s ustanovením § 13 Vyhlášky o jednacím řádu učinit ve stoje. Předseda senátu může učinit výjimku v případě, že to zdravotní stav či věk osoby odůvodňuje. Osoba, které bylo uděleno slovo, musí mluvit hlasitě a srozumitelně a dle ustanovení § 14 Vyhlášky o jednacím řádu v případě oslovení jiných osob starších patnácti let jim musí vykat a vždy užít před funkcí či procesním postavením, ve kterém vystupují oslovení „pane, paní či slečno“.

3.4.1 Přednes žaloby a písemných vyjádření ve věci

V souladu s ustanovením § 118 odst. 1 OSŘ předseda senátu nejprve vyzve žalobce, aby přednesl žalobu nebo sdělil alespoň vlastními slovy její obsah a poté vyzve i žalovaného, aby přednesl nebo sdělil obsah písemných podání, která ve věci učinil. V případě, že se ve věci nachází více žalobců nebo žalovaných je dle Drápala pouze na

¹³¹ SVOBODA, Karel. § 116a []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 498.

předsedovi senátu v jakém pořadí jim udělí slovo.¹³² S ohledem na dikci ustanovení § 118 odst. 1 OSŘ však stále platí, že prvně má být uděleno slovo všem žalobcům, o jejichž pořadí rozhodne předseda senátu a teprve poté všem žalovaným. O pořadí, v jakém se k žalobě vyjadřují, bude rozhodnuto předsedou senátu.

Sdělení obsahu žaloby či jiných vyjádření vlastními slovy lze dle Svobody pouze za situace, kdy byli účastníci navzájem se zněním svých podání již dříve seznámeni, tj. byly jim soudem dříve zaslány.¹³³ Je obecnou praxí, že strany jsou předem obeznámeny s obsahem listin, a to z důvodu, že zaslání žaloby, vyjádření, repliky, dupliky druhé straně urychlí jednání samotné, protože strany tak získají znalost procesních stanovisek, navrnutých důkazů apod. druhé procesní strany; zároveň, vzhledem k tomu, že listiny jsou zasílány prostřednictvím soudu, soud získá povědomí o procesních stanoviscích obou stran řízení a může si tak utvořit předběžný názor na danou problematiku, včetně nutnosti např. předvolávat svědky, provádět dožádání aj.

Sdělení obsahu vlastními slovy lze dle Bureše učinit i pouhým odkázáním na písemné vyhotovení žaloby či jiných podání učiněných ve věci.¹³⁴ Téhož názoru je i Jirsa, který jak v příkladech vyzvání předsedy senátu žalobce k přednesu žaloby, tak ve vyzvání žalovaného vyjádření ve věci uvádí „...*a pro stručnost můžete odkázat na její písemné vyhotovení.*“¹³⁵ Z autorčiny osobní zkušenosti při soudních jednáních je tento způsob v praxi stranami velmi často využíván, zejména pokud jsou účastníci zastoupeni advokáty. Autorka se však také setkala se situací, kdy nebyl předsedou senátu způsob sdělení obsahu žaloby odkázáním na písemné vyhotovení žaloby akceptován a účastníci pak byli předsedou senátu znovu vyzváni, aby sdělili její podstatný obsah, především uvedením žalobního petitu. Pokud byli účastníci řízení s žalobou a jinými podáními již před jednáním seznámeni, čímž je naplněn požadavek, aby mohl být jen sdělen jejich

¹³² DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. 2002, č. 5, s. 1 – 32.

¹³³ SVOBODA, Karel. § 118 []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 501.

¹³⁴ BUREŠ, Jaroslav. § 118 []. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 816.

¹³⁵ JIRSA, Jaromír. K zahájení jednání (Občanské soudní řízení - soudcovský komentář). Soudce: rubrika Články-úvahy-analýzy. 2013, č. 11, s. 37 - 40.

obsah, domnívá se autorka, že by jim toto sdělení mělo být vždy dovoleno i formou odkázání na jejich písemné vyhotovení, kdy takovéto pojetí není ani v rozporu se zásadou ústnosti.

I v případě pouhého odkázání na písemné vyhotovení, je dle Winterové stále naplněna zásada ústnosti. Účastník má totiž možnost se od svých tvrzení odchýlit a pokud tak neučiní, jedná se o jeho výhradní právo, které zásadu ústnosti nenarušuje.¹³⁶ Věcným záměrem je tato praxe stran zohledněna, kdy výslovně v bodě 144 Věcného záměru je umožněno stranám při přednesu žaloby a vyjádření k ní odkázat se na písemná znění podání, rovněž je ale zdůrazněno, že tak lze učinit pouze za předpokladu, že obsah podání musí být protistraně výslovně znám.

Předseda senátu má dále dle ustanovení § 118 odst. 1 OSŘ také povinnost vyzvat žalovaného nebo jiného účastníka, který se dosud nevyjádřil k písemnému podání, aby tak učinil při přednesu. Přestože na tuto situaci zákon výslovně pamatuje, dle Jirsy by k ní až na nevyhnutelné výjimky nemělo docházet, jelikož vystavuje jednání nepředvídatelnému průběhu či přímo možnosti odročení, kdy mohou být tvrzeny nečekané skutečnosti a navrženy důkazy, které nebude možné při jednání provést. Jedná se dle jeho názoru o problém vedení řízení ze strany soudce, který nedostatečně využil všechny instituty a nástroje, které mu zákon dává.¹³⁷ Autorka s uvedeným názorem v zásadě souhlasí, ale zároveň si je vědoma, že ani přes důslednou snahu předsedy senátu nelze těmito situacím úplně předejít, jelikož dle ustanovení § 118b odst. 1 OSŘ, pokud ve věci neproběhlo přípravné jednání, mají účastníci právo tvrdit nové skutečnosti a důkazy až do skončení prvního jednání.¹³⁸ Dle Bureše tak stačí, aby se soudce rozhodl postupovat v souladu s ustanovením § 114b odst. 4 OSŘ, ale žalovanému nebyla řádně tato výzva k

¹³⁶ WINTEROVA, Alena. In: WINTEROVA, Alena, MACKOVÁ, Alena, a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 72.

¹³⁷ JIRSA, Jaromír. K zahájení jednání (Občanské soudní řízení - soudcovský komentář). Soudce: rubrika Články-úvahy-analýzy. 2013, č. 11, s. 37 - 40.

¹³⁸ Bližší informace ke koncentraci řízení budou uvedeny níže v podkapitole 3.4.4.

vyjádření doručena nebo o věc, ve které se pro její jednoduchost nenařídilo přípravné jednání.¹³⁹

Vyjádření žalovaného k žalobnímu návrhu, ale i k jinému podání má dle Drápala obsahovat vylíčení rozhodných skutečností a navrnutí důkazů na nichž je založena obrana žalovaného a nikoli jeho vyjádření k důvodnosti žaloby nebo procesní námitky.¹⁴⁰ Pokud se žalovaný zřejmě nevyjadřuje k věci samé a zároveň není zastoupen advokátem ani notářem je dle názoru Drápala ale také Bureše v souladu s ustanovením § 118a odst. 4 OSŘ povinností předsedy senátu ho o předmětu obsahu vyjádření poučit, zejména by z přednesu žalovaného měl být zřejmé, které skutečnosti považuje za sporné a které za nesporné.¹⁴¹

Pokud účastník či jeho zástupce se nadále nevyjadřuje o skutečnostech podstatných pro účely řízení, může být dle názoru Nejvyššího soudu účastníku odejmuto slovo, jelikož by docházelo k nenaplnění účelu jednání, které má proběhnout bez průtahů a být úplně a spravedlivě projednáno. Za tímto účelem nemusí předseda senátu ani udělit slovo k dalšímu přednesu.¹⁴² Autorka se domnívá, že pokud se tak děje u nezastoupeného účastníka, má být před odejmutím slova poučen v souladu s ustanovením § 118 odst. 4 OSŘ.

Předseda senátu má rovněž dle ustanovení § 118 odst. 1 OSŘ v případě, kdy ve věci dosud nedošlo ke koncentraci řízení a dosud nebyly řádně tvrzeny všechny rozhodné skutečnosti a navrženy všechny důkazy k jejich prokázání vyzvat účastníky k jejich doplnění. Bureš k tomuto uvádí, že pokud nepostačí pouhá výzva k jejich doplnění, tak je předseda senátu povinen v souladu s ustanovením § 118a OSŘ účastníky poučit, o které skutečnosti je třeba tvrzení a důkazy doplnit a dále také o následcích neuposlechnutí této

¹³⁹ BUREŠ, Jaroslav. § 118 []. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 816.

¹⁴⁰ DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. 2002, č. 5, s. 1 – 32.

¹⁴¹ BUREŠ, Jaroslav. § 118 []. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 816.

¹⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 21 Cdo 3905/2011.

výzvy. Tuto povinnost má předseda senátu i vůči účastníkům zastoupených advokátem nebo notářem.¹⁴³

Žalobu i vyjádření žalovaného ve věci je nutné přednést i za nepřítomnosti jednoho či obou účastníků, v takovémto případě se dle ustanovení § 118 odst. 1 OSŘ jejich přečtení či sdělení podstatného obsahu ujme sám předseda senátu, a to dle Bureše ve chvíli kdy by vyzval nepřítomnou stranu k přednesu.¹⁴⁴ S ohledem, že Věcný záměr klade oproti současné právní úpravě ještě větší důraz na ústnost jednání, zůstala tato povinnost soudce v bodě 142 Věcného záměru zachována. Věcný záměr pak oproti současné právní úpravě klade na soudce větší odpovědnost a nároky, aby byla věc řádně připravena a rozhodnuta při jediném ústním jednání.¹⁴⁵ Dle bodu 138 Věcného záměru je zejména povinen uložit povinnost stranám oznámit jména a bydliště svědků, předložit všechny listinné důkazy do dispozice soudu či si vyžádat od třetích osob všechny důležité informace o významných skutečnostech týkající se věci. Mezi tyto povinnosti lze v souladu s bodem 113 Věcného záměru rovněž zařadit povinnost vyzvat žalovaného k vyjádření k žalobnímu návrhu, ledaže se jedná o věc jednoduchou či zřejmě bezúspěšnou. Věcný záměr rovněž počítá až na výjimečné případy s nařízením přípravného roku, kdy by dle bodu 127 Věcného záměru měly být mimo jiné doplněny rozhodné skutkové tvrzení a důkazní návrhy, či také stanoven plán ústního jednání, který však dle odůvodnění Věcného záměru má povahu usnesení upravujícího řízení a může být v průběhu jednání měněno.¹⁴⁶ Oproti současné právní úpravě však s jeho skončením nespojuje koncentraci řízení, jelikož vychází z názoru, že je zapotřebí zjistit co nejúplnější a nejpravdivější skutkový stav věci, před kterou nelze urychlení řízení

¹⁴³ BUREŠ, Jaroslav. § 118 []. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 816.

¹⁴⁴ BUREŠ, Jaroslav. § 118 []. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 816.

¹⁴⁵ Věcný záměr civilního řádu soudního. In crs.justice.cz [online]. [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf, s. 141.

¹⁴⁶ Věcný záměr civilního řádu soudního. In crs.justice.cz [online]. [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf, s. 142.

bezvýhradně upřednostnit. To však neznamená, že neobsahuje instituty k zabránění zbytečnému protahování soudního řízení.¹⁴⁷

3.4.2 Další průběh jednání ve věci samé

Po přednesu žaloby a jiných písemných vyjádření ve věci a případném doplnění tvrzení a důkazů v nich obsažených, sdělí předseda senátu účastníkům v souladu s ustanovením § 118 odst. 2 OSŘ výsledky přípravy jednání. Účastníci musí být dle Bureše vždy seznámeni s důkazy opatřenými prostřednictvím dožádání či s výsledkem obstarání důkazů, které byly účastníky navrženy, ale nemohly být jimi bez jejich viny z důvodu obstarány.¹⁴⁸ Naopak účastníkům není potřeba sdělovat taková opatření, která sice byla v rámci přípravy jednání provedena, jako například vady žaloby, rozhodování o návrhu na přiznání osvobození od soudních poplatků apod., ale nemají pro další průběh jednání žádný význam.¹⁴⁹ Hlavním účelem jednání je totiž rozhodnout ve věci samé a není potřeba se znovu zabírat vedlejšími skutečnostmi, které již byly během předcházejícího řízení vyřešeny. Toto chápání je důležité zejména ve složitějších věcech, kde před zahájením jednání ve věci samé proběhlo mnoho rozhodnutí, mimo jiné souvisejících i s vedením řízení, jejichž opětovné připomenutí by mohlo jednání neúměrně zpomalit a neposkytlo by v této fázi řízení již žádné podstatné informace k rozhodnutí ve věci.

Po sdělení dosavadního průběhu následuje pro jednání klíčový okamžik, kdy předseda senátu dle ustanovení § 118 odst. 2 OSŘ informuje účastníky, které skutečnosti budou dle jeho názoru předmětem dokazování a které naopak již má jako prokázané. Zároveň jim oznámí, které důkazy budou provedeny. Přitom není vázán na provedení pouze navržených důkazů účastníky, ale může případně provést i jiné. Jirsa ovšem upozorňuje, že ve sporném řízení by měl být předseda senátu při provedení jiných důkazů,

¹⁴⁷ Bližší informace ke koncentraci řízení budou uvedeny v podkapitole 3.4.4.

¹⁴⁸ BUREŠ, Jaroslav. § 118 []. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 816.

¹⁴⁹ DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. 2002, č. 5, s. 1 – 32.

než které navrhli účastníci, velice opatrný, zejména s ohledem na zásadu rovnosti obou účastníků¹⁵⁰ a projednací zásadu, kterou je sporné řízení vedeno.

Drápal uvádí, že sdělení, které důkazy budou provedeny, je důležité z hlediska zásady předvídatelnosti soudních rozhodnutí, kdy má předseda senátu spolupracovat se všemi účastníky řízení dle ustanovení § 6 OSŘ.¹⁵¹ S tímto závěrem souhlasí také Bureš¹⁵² i Jirsa, který dále uvádí, že je rovněž významné, aby své rozhodnutí účastníkům odůvodnil například tím, že s ohledem na nespornost některých tvrzení, není třeba některé důkazy provést, či naopak jsou některé tvrzení dostatečně prokázána a není potřeba dalších důkazů.¹⁵³

V souladu s ustanovením § 118 odst. 3 OSŘ probíhá další průběh jednání dle uvážení předsedy senátu, ledaže zákon další postup přímo určí. Dle Drápala tak je učiněno s ohledem na rozdílnost případů, které jsou občanském soudním řízení řešeny a s nutností uplatnit u každého případu individuální přístup. V dalším průběhu jednání je tak možné rozhodnout i o návrzích účastníků týkajících se úpravy postupu a předmětu řízení nebo o jeho účastnících. Jedná se například o žalobcem navrženou změnu žaloby dle ustanovení § 95 OSŘ nebo o návrhu na vstup vedlejších účastníků dle ustanovení § 93 OSŘ či dle ustanovení § 92 OSŘ návrh na změnu nebo přistoupení účastníka apod.¹⁵⁴ Rovněž do dalšího průběhu jednání patří dokazování, případně potřebná poučení osob. I v této fázi řízení se může předseda senátu znovu pokusit také o uzavření smíru mezi účastníky v souladu s ustanovením 99 OSŘ. Jistým limitem v naprosté volnosti při určování dalšího průběhu jednání je však zákonná koncentrace řízení.

¹⁵⁰ JIRSA, Jaromír. K zahájení jednání (Občanské soudní řízení - soudcovský komentář). Soudce: rubrika Články-úvahy-analýzy. 2013, č. 11, s. 37 - 40.

¹⁵¹ DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. 2002, č. 5, s. 1 – 32.

¹⁵² BUREŠ, Jaroslav. § 118 []. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 816.

¹⁵³ JIRSA, Jaromír. K zahájení jednání (Občanské soudní řízení - soudcovský komentář). Soudce: rubrika Články-úvahy-analýzy. 2013, č. 11, s. 37 - 40.

¹⁵⁴ DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. 2002, č. 5, s. 1 – 32.

Kdykoliv během jednání může také předseda senátu z důležitého důvodu rozhodnout o odročení jednání v souladu s § 119 odst. 1 OSŘ. Většina důležitých důvodů, pro které lze jednání odročit, již byly popsány dříve, jelikož z těchto důvodů může být jednání odročeno i již před začátkem jednání.¹⁵⁵ Další důvody pro odročení však mohou vyplynout ze skutečností právě během dalšího průběhu jednání.

Bureš uvádí, že dalším důležitým důvodem pro odročení je vyhlášení usnesení, proti kterému je odvolání přípustné, a je tedy nutné aby, nabylo právní moci. Mezi takové usnesení lze například zařadit usnesení o záměně účastníka nebo usnesení o přistoupení účastníka, kdy jejich návrh byl podán účastníkem během dalšího průběhu jednání.¹⁵⁶ Svoboda k tomuto uvádí, že pokud je podán návrh na změnu žaloby dle ustanovení § 93 OSŘ, který předseda senátu připustí, ale žalovaný není jednání přítomen, musí být jednání odročeno i z tohoto důvodu,¹⁵⁷ jelikož je dle ustanovení § 79 odst. 3 OSŘ nutné, aby byl žalovaný s žalobou obeznámen.

Dále lze jednání odročit za situace, kdy je potřeba zajistit a provést nové důkazy, které vyplynuly právě během jednání, a to ještě před koncentrací řízení nebo také za situace, kdy až během jednání vyplyne, že je potřeba provést výslech předvolané osoby, která se však nedostavila.¹⁵⁸

Věcný záměr v bodě 146 stejně jako současná právní úprava v ustanovení § 118 odst. 3 OSŘ ponechává další průběh jednání na uvážení soudce dle okolností případu, jistou odlišnost však lze spatřovat v možnosti tak činit bez nutnosti být vázán zákonnou koncentrací řízení, od které Věcný záměr upouští.¹⁵⁹

¹⁵⁵ Viz podkapitola 3.3.3.

¹⁵⁶ BUREŠ, Jaroslav. § 119 []. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 848.

¹⁵⁷ SVOBODA, Karel. § 119 []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 520.

¹⁵⁸ BUREŠ, Jaroslav. § 119 []. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 848.

¹⁵⁹ Namísto zákonné koncentrace řízení bude v řízeních docházet k tzv. koncentraci soudcovské, která byla obsažena v ustanovení § 118c před novelou OSŘ č. 7/2009 Sb. Blíže k soudcovské koncentraci řízení dle Věcného záměru civilního řádu soudního v podkapitole 3.4.4.

3.4.3 Poučení osob

Dle ustanovení § 118a OSŘ má předseda senátu v průběhu jednání vůči účastníkům poučovací povinnost, kterou lze rozdělit do čtyř typů.

První je dle ustanovení § 118a odst. 1 OSŘ povinnost vyzvat účastníka k nutnosti uvedení všech rozhodných skutečností či doplnění neúplných tvrzení k podpoření právního posouzení věci uvedené v žalobě či ve vyjádření proti žalobě a současně ho poučí, o čem má tvrzení doplnit a o následku nesplnění této výzvy.

Druhá je dle ustanovení § 118a odst. 2 OSŘ povinnost upozornit účastníka na nutnost vylíčení potřebných skutečností v souvislosti s tím, že věc lze posoudit po právní stránce jinak, než jak se domnívá účastník a současně musí být poučen, o čem má tvrzení doplnit a o následku nesplnění této výzvy.

Třetí je dle ustanovení § 118a odst. 3 OSŘ povinnost vyzvat účastníka k označení důkazů, které dosud nenavrhnul k prokázání svých skutkových tvrzení a poučit jej o následcích neuposlechnutí této výzvy.

Čtvrtým typem je dle ustanovení § 118a odst. 4 OSŘ poskytnutí poučení i o jiných procesních právech a povinnostem jako například poučení o možnosti být osvobozen od placení soudních poplatků. Na rozdíl od prvních tří typů je však tato povinnost dána pouze tehdy, není-li účastník zastoupen advokátem nebo notářem. Touto cestou má být zaručeno uplatnění procesních práv i nezastoupenému účastníku.

K prvním třem výše uvedeným typům poučovací povinnosti Svoboda zdůrazňuje, že s ohledem na charakter sporného řízení, které stojí na zásadách projednací a dispoziční nesmí poučovací povinnost vybočovat z vymezeného předmětu řízení, aby byla zabezpečena rovnost účastníků. Poučovací povinnost tak nelze zaměňovat s informováním účastníka o konkrétních krocích, které má účastník provést, pouze ho má poučit o nutnosti doplnit dosud tvrzené skutečnosti a důkazy.¹⁶⁰ Stejného názoru je i Drápal, který považuje naznačení či sdělení obsahu konkrétních tvrzení či důkazů ve věci

¹⁶⁰ SVOBODA, Karel. § 118a []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 503.

jako nepřípustné.¹⁶¹ Pokud se jedná o poučení, o čem má svá tvrzení doplnit, jedná se dle Bureše pouze o umožnění konkretizovat poučení na dílčí otázku, v jaké mají být tvrzení doplněna.¹⁶²

Dle názoru Nejvyššího soudu nemá předseda senátu žádnou povinnost a ani právo v souladu s ustanovením § 118a odst. 2 OSŘ poučovat účastníka, o možnosti uplatnění hmotněprávních nároků, kdy takovýto postup by byl v rozporu se zásadou rovnosti procesních stran a právem na spravedlivý proces ve sporném řízení. Povinnost předsedy senátu postupovat v souladu s tímto ustanovením nastane pouze tehdy, pokud účastník již materiální základ žalobou uplatňovaného nároku sdělil, pouze vzhledem k možnosti jiného právního posouzení dosud netvrdil a neprokázal všechny právně významné skutečnosti.¹⁶³

Pro poskytnutí poučovací povinnosti dle ustanovení § 118a OSŘ je nutné, aby byli účastníci přítomni u jednání. V případě, že se účastníci k jednání nedostavili, není soud povinen jim poučení poskytnout.¹⁶⁴

Smyslem poučovací povinnosti je dosáhnout předvídatelného průběhu jednání a tím i předvídatelnosti soudního rozhodnutí, jak předpokládá ustanovení § 6 OSŘ. V souvislosti s předvídatelností rozhodnutí Svoboda uvádí, že účelem je pomoci účastníkovi si uvědomit, že je zde možnost zamítnutí žaloby, z důvodu plného neunesení důkazního břemene či břemene tvrzení, čehož si účastník bez své viny nemusel být vědom.¹⁶⁵ Nutnost účastníky poučit dle ustanovení § 118a OSŘ je i dle názoru Nejvyššího soudu předpokladem, aby mohlo být rozhodnuto o neunesení těchto břemen, pokud tak vyplyne při hodnocení důkazů.¹⁶⁶ Podobného názoru je i Ústavní soud, který uvádí, že

¹⁶¹ DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. 2002, č. 5, s. 1 – 32.

¹⁶² BUREŠ, Jaroslav. § 118a []. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 825.

¹⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2010, sp. zn. 23 Cdo 721/2008.

¹⁶⁴ DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. 2002, č. 5, s. 1 – 32.

¹⁶⁵ SVOBODA, Karel. § 118a []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 503.

¹⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. 22 Cdo 2114/2017.

žalobu nelze zamítnout na základě neunesení břemene tvrzení a důkazního břemene, pokud o takovéto možnosti nebyl účastník předem poučen.¹⁶⁷

Svoboda však současně zdůrazňuje, že poučení účastníka neznamená povinnost soudu zjistit skutečný stav projednávané věci. Strany jsou pouze upozorněny, aby svá tvrzení a důkazy řádně prokázaly. Nestrannost soudu vůči stranám však musí zůstat vždy zachována, což se projevuje v povinnosti soudu poučit kteroukoliv stranu, pokud to situace vyžaduje.¹⁶⁸

Winterová vidí povinnost poučit účastníky řízení dle ustanovení § 118a OSŘ v souvislosti se zákonnou koncentrací řízení, kdy uvádí, že stejně jak má účastník povinnost tvrdit rozhodné skutečnosti a důkazy do koncentrace řízení, tak je soud povinen před vznikem koncentrace účastníky poučit o nutnosti doplnit svá tvrzení, případně o nutnosti je podložit důkazy. Tuto povinnost má i tehdy vyplývá-li, že věc lze posoudit jinak, než jak bylo zamýšleno účastníkem, a to z důvodů, aby účastník nebyl odlišným právním názorem soudu při rozhodnutí zaskočen.¹⁶⁹ Podobného názoru je i Svoboda, který spatřuje poučovací povinnost soudu dle ustanovení § 118a OSŘ jako projev materiální podstaty koncentrace řízení, kterou je třeba chápat jako jeden celek s formální podstatou koncentrací řízení, tj. sdělení, že proběhla koncentrace řízení.¹⁷⁰

Věcný záměr počítá s rozšířením poučovací povinnosti oproti ustanovení § 118a OSŘ, kdy v odůvodnění uvádí, že jeho současné znění se ukázalo jako nedostatečné.¹⁷¹ Soudce je tak dle bodu 156 a bodu 157 Věcného záměru povinen vést strany takovým způsobem, aby probral věc po skutkové i právní stránce a zároveň činil dotazovací a upozorňovací činnost vůči stranám vedoucí k úplnému a pravdivému zjištění skutkového stavu ve věci. V odůvodnění Věcného záměru je však zdůrazňováno, že

¹⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 10. 2006, sp. zn. I. ÚS 212/06.

¹⁶⁸ SVOBODA, Karel. § 118a []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 503.

¹⁶⁹ WINTEROVA, Alena. In: WINTEROVA, Alena, MACKOVÁ, Alena, a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 340.

¹⁷⁰ SVOBODA, Karel. § 118a []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 503.

¹⁷¹ Věcný záměr civilního řádu soudního. In: crs.justice.cz [online]. [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf, s. 146.

posílení role soudce, který má prostřednictvím dotazovací a upozorňovací povinnosti zjistit skutečný stav projednávané věci, neznamená prolomení projednací a dispoziční zásady. Jedná se o pouze o prostředek dostatečného objasnění obsahu sdělení stran. Shodně se současnou právní úpravou rovněž nevylučuje poučovací povinnost vůči zastoupeným stranám advokátem.¹⁷²

Dotazovací a upozorňovací povinnost má tak stejně jako poučení dle ustanovení § 118a OSŘ zajistit předvídatelnost soudních řízení a zabránit možným překvapivým rozhodnutím, což je výslovně i uvedeno v bodě 137 Věcného záměru.

3.4.4 Koncentrace řízení

Koncentrace řízení znamená možnost uvedení nových skutečností a důkazů jen do rozhodného okamžiku, kdy k později uvedeným skutečnostem nebude moci být přihlíženo. V současné podobě OSŘ je umožněna pouze „zákonná“ koncentrace řízení. „Soudcovská“ koncentrace řízení byla původně obsažena v ustanovení § 118c OSŘ, ale novelou OSŘ č. 7/2009 Sb. došlo k jejímu zrušení. Prvky „soudcovské“ koncentrace dle Winterová jsou však stále v OSŘ obsaženy, a to v souvislosti s možností předsedy senátu poskytnout z důležitých důvodů účastníkům dodatečnou lhůtu k doplnění nových skutkových tvrzení a důkazů.¹⁷³

„Zákonná“ koncentrace řízení může dle ustanovení § 114c OSŘ nastat již při skončení přípravného jednání, pokud bylo ve věci nařízeno. Nejpozději však musí nastat v souladu s ustanovením § 118b odst. 1 OSŘ ke skončení prvního jednání ve věci. Svoboda uvádí, že pokud došlo při prvním jednání k vyhlášení rozsudku, nastává koncentrace k tomuto okamžiku, a to dle ustanovení § 119a OSŘ¹⁷⁴ a nikoli dle

¹⁷² Věcný záměr civilního řádu soudního. In crs.justice.cz [online]. [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf, s. 139.

¹⁷³ WINTEROVA, Alena. In: WINTEROVA, Alena, MACKOVÁ, Alena, a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 339.

¹⁷⁴ K ustanovení § 119a OSŘ bude více řečeno v kapitole 3.5.

ustanovení § 118b OSŘ.¹⁷⁵ Autorka se bude dále zabývat koncentrací dle ustanovení § 118b OSŘ.

Aby mohly nastat účinky koncentrace řízení dle ustanovení § 118b OSŘ musí dle názoru Nejvyššího soudu dojít k tzv. dvojímu poučení o koncentraci řízení. První poučení o následcích koncentrace musí být účastníkům již poskytnuto v předvolání k jednání, k druhému poučení pak dochází přímo před koncem prvního jednání ve věci.¹⁷⁶ Přestože povinnost poučit o koncentraci řízení přímo nevyplývá z ustanovení § 118b OSŘ dovozuje se z předvídatelnosti postupu jednání dle ustanovení § 6 OSŘ. Dvojí poučení tak dle Svobody zajišťuje řádnou přípravu účastníků na jednání. Pokud nebylo dvojí poučení dáno, musí dojít k nápravě, a to například odročením jednání s poskytnutím lhůty k uvedení nových tvrzení a důkazů.¹⁷⁷

Winterová jako důvod pro uplatnění koncentrace v civilním sporném řízení spatřuje v možnosti jeho zrychlení a zefektivnění. Účastníkům je dána široká možnost uplatnit nové skutečnosti a důkazy během celého řízení, tato možnost je však omezena právě okamžikem koncentrace řízení, aby účastníci cíleně či svou liknavostí neprotahovali zbytečně řízení.¹⁷⁸

Zákon přesto pamatuje situace, kdy by striktní trvání na koncentraci řízení nebylo ku prospěchu projednání věci, a proto stanovuje v ustanovení § 118b odst. 1 věta 3 OSŘ výjimky, které striktní koncentraci řízení prolamují. Patří mezi ně v první řadě takové důkazy a skutečnosti, kterými má být zpochybněna věrohodnost již provedených důkazních prostředků, dále také skutečnosti a důkazy, které nemohl účastník bez své viny uplatnit v řízení dříve, či takové skutečnosti a tvrzení, které byly doplněny po koncentraci řízení na základě výzvy předsedy senátu dle ustanovení § 118a odst. 1 až 3 OSŘ. Skutečností, která rovněž prolamuje koncentraci řízení, je pochybení na straně soudu při

¹⁷⁵ SVOBODA, Karel. § 118b []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 512.

¹⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010.

¹⁷⁷ SVOBODA, Karel. § 118b []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 512.

¹⁷⁸ WINTEROVA, Alena. In: WINTEROVA, Alena, MACKOVÁ, Alena, a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 338.

koncentrování řízení, například v souvislosti s neposkytnutím poučení dle ustanovení § 114c odst. 5 OSŘ či poučení dle ustanovení § 118a odst. 1 až 3 OSŘ.¹⁷⁹ Dle ustanovení § 118b odst. 2 OSŘ v případě záměny či přistoupení účastníka dochází ke koncentraci až ke skončení prvního jednání, které bylo nařízeno po této změně. Naopak změnou žaloby není již proběhlá koncentrace řízení dotčena.

Vždy je však nutné mít na paměti, že aby došlo k naplnění hlavní účelu civilního řízení, tj. ochrany práv a zájmů účastníků, musí dojít ve věci k úplnému a spravedlivému projednání. Tomuto účelu však nemůže odpovídat šablonovitý postup soudu při zkoumání skutkového stavu věci, z důvodu zabránění průtahům v řízení.¹⁸⁰ Současná právní úprava však k tomuto „šablonovitému“ postupu přesto v jistém smyslu spěje, kdy urychlování řízení „zákonou“ koncentrací je upřednostňováno na úkor úplného projednání věci.

„Zákonná“ koncentrace je tedy mnohými považována za ji překonanou koncepci, která má být nahrazena jiným systémem, neboť dokonce i v soudní praxi dochází k jejímu obcházení.¹⁸¹ Věcný záměr se na rozdíl od současné právní úpravy vydává cestou „soudcovské“ koncentrace řízení, jelikož jednotná zákonná hranice je překážkou úplnému a spravedlivému projednání věci, což je jeden ze základních pilířů, ze kterých Věcný záměr vychází.¹⁸² V jistém smyslu Věcný záměr navazuje na současnou koncentraci řízení. V bodu 149 Věcného záměru je výslovně stanoveno, že nová skutková tvrzení a důkazy mohou být navrhnuty až do skončení ústního jednání, čímž je zřejmě myšleno první jednání ve věci. I současné právní úpravě je jedna z koncentračních hranic upravena právě do skončení prvního jednání ve věci, a to v ustanovení § 118b OSŘ.

¹⁷⁹ Poučení dle ustanovení § 118a OSŘ, jak již bylo uvedeno výše, je materiálním projevem koncentrace řízení.

¹⁸⁰ SVOBODA, Karel. K věcnému záměru nového kodexu civilního sporného řízení. Soudní rozhledy. 2018, č. 7-8, s. 218-221.

¹⁸¹ WINTEROVÁ, Alena, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, PULKRÁBEK, Zdeněk, LAVICKÝ, Petr. Věcný záměr civilního řádu soudního. Právní rozhledy. 2017, č. 23-24, s. 801-810.

¹⁸² Věcný záměr civilního řádu soudního. In crs.justice.cz [online]. [cit. 2019-05-20]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf, s. 144.

Prvek soudcovské koncentrace je pak dán v bodě 150, který umožňuje soudu nepřipustit nové tvrzení a důkazy, pokud je strana mohla uvést již dříve, avšak z hrubé nedbalosti tak neučinila (zavinění strany) a zároveň by došlo ke značnému zdržení ve věci.

Svoboda uvádí, že i dnes je možné koncentraci řízení „prolomit“, a to například již výše zmiňovaným nenaplněním materiální podstaty koncentrace ve formě poučení dle ustanovení § 118a odst. 1 až 3 OSŘ. Současná právní úprava rovněž umožňuje, i po již nastalé koncentraci řízení, uplatnit výjimky, kdy lze k nově uvedeným skutečnostem a důkazům přihlédnout. Novinkou, kterou Věcný záměr přináší, je nemožnost uplatnit nové skutečnosti a důkazy pouze tehdy, pokud by se tím řízení značně zdrželo a zároveň by k neuvedení nových skutečností a důkazů došlo z „hrubé nedbalosti“ strany. Na jednu stranu by tak došlo ke zmírnění koncentrace, kdy je požadována „hrubá nedbalost“, namísto dosavadní „nevědomé nedbalosti“ účastníka. Na druhou stranu však například u zpochybnění věrohodnosti důkazních prostředků dojde ke zpřísnění, jelikož nebude možné přihlédnout k nim bez dalšího i po koncentraci řízení, tak jak je tomu dnes. Naopak bude v souladu s bodem 150 Věcného záměru muset dojít k posouzení, zda tyto důkazní prostředky nebylo možné uplatnit dříve, ale z hrubé nedbalosti tak strana neučila (rovněž s přihlédnutím k možnému zdržení v řízení).¹⁸³ Autorka se však domnívá, že v případě zpochybnění věrohodnosti důkazních prostředků nebude docházet ke znemožnění jejich provedení. Strany totiž ve většině případů nemohou dopředu předjímat, jakým způsobem bude zpochybněna věrohodnost důkazních prostředků. Dle mínění autorky se tak nebude jednat o „hrubou nedbalost“, ale v nejhorším případě pouze o „nedbalost“.

Přestože zavedením „soudcovské“ koncentrace bude nutné definovat pojmy „hrubá nedbalost“ a „značné zdržení“, autorka se domnívá, že „soudcovská“ koncentrace řízení přispěje k většímu zabezpečení úplného projednání věci. Zároveň je však dodržen i požadavek na projednání bez průtahů, neboť účastníci budou stále motivováni uvádět všechny rozhodné skutečnosti a důkazy včas.

¹⁸³ SVOBODA, Karel. K věcnému záměru nového kodexu civilního sporného řízení. Soudní rozhledy. 2018, č. 7-8, s. 218-221.

3.4.5 Dokazování

Dokazování může být definováno, jako „*postup soudu a účastníků, směřující k utvoření potřebných skutkových poznatků o rozhodných skutečnostech.*“¹⁸⁴ Jednotlivé důkazy jsou v souladu s ustanovením § 117 OSŘ provedeny předsedou senátu nebo, pokud tak předseda senátu určí, je mohou provést členové senátu. Provádění jednotlivých důkazů probíhá v pořadí, které určí předseda senátu. Toto pořadí s ohledem na zásadu volného hodnocení důkazů nemá vliv na jejich důkazní hodnotu. Soud volně hodnotí jak důkazy jednotlivě, tak také v jejich vzájemné souvislosti (§ 132 OSŘ).

Jako důkaz mohou dle ustanovení § 125 OSŘ sloužit všechny prostředky, kterými lze zjistit skutkový stav ve věci. Zákon přitom uvádí demonstrativní výčet jednotlivých důkazních prostředků, mezi které například patří důkaz listinou, veřejnou listinou, výslechem svědka či znaleckým posudkem.

Dokazování obvykle probíhá při jednání; o provedení důkazu lze ve výjimečných situacích požádat jiný soud nebo jej lze provést mimo jednání, pokud se tento postup jeví jako účelný. Hromada účelnost v prvním případě spatřuje zejména ve výrazně menších nákladech na provedení důkazu či v případě svědka, který pro zdravotní problémy není schopen se dostavit k soudu, kde probíhá jednání. V druhém případě se dle jeho názoru jedná především o situace, kdy provedení důkazu nelze zajistit u soudu tedy například ohledání na místě.¹⁸⁵ Pokud byl důkaz proveden jinak než při jednání, je nutné výsledky takto proběhlého dokazování v souladu s ustanovením § 122 odst. 2 OSŘ vždy sdělit při jednání.

Je-li to účelné, lze důkaz za splnění podmínek v ustanovení § 102a OSŘ rovněž provést s využitím videokonferenčního zařízení. Jedná se o nejnovější způsob, jakým lze důkazy na jednání provést a který výrazně posunul průběh jednání potřebám současného století. Některé důkazy, namísto požádání či provedení mimo jednání, mohou být provedeny živě právě prostřednictvím nových technologií.

¹⁸⁴ WINTEROVA, Alena. In: WINTEROVA, Alena, MACKOVÁ, Alena, a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 227.

¹⁸⁵ HROMADA, Miroslav. § 122 []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 534.

Dotčené osoby mají být předsedou senátu poučeny o možnosti podat námitky při špatné kvalitě přenosu. Dále je třeba dotčené osobě poskytnout poučení, která by jí náležela, pokud by se nacházela v jednací síni. Například v souladu s ustanovením § 126 odst. 2 OSŘ předseda senátu poučí svědka o významu svědecké výpovědi, o povinnosti vypovídat pravdu a nic nezamlčovat a o následcích křivé výpovědi.¹⁸⁶ Pokud dokazování probíhá prostřednictvím videokonferenčního zařízení, je dle ustanovení § 102a odst. 5 OSŘ vždy pořizovat zvukový a obrazový záznam, který může být pořízen společně s protokolem.

V současné době se jedná zejména o výsledky svědků, znalců či zprostředkování přítomnosti účastníka na jednání. Do budoucna, jak uvádí Přidal, lze vidět jejich využití také při zprostředkování ohledání předmětů, který nemůže být dopraven k soudu. Hlavní výhody dokazování s využitím videokonferenčního zařízení pak Přidal spatřuje v urychlení i v zefektivnění průběhu řízení a také ve snížení nákladů řízení.¹⁸⁷ Autorka se s těmito výhodami naprosto ztotožňuje, kdy shledává ve využití nových technologií budoucnost průběhu řízení. Avšak s ohledem na technickou nevybavenost většiny soudů, je dost pravděpodobné, že na jejich opravdu efektivní využívání v rámci průběhu jednání si budeme muset ještě pár let počkat.

3.5 Skončení jednání

Po provedení všech výše uvedených potřebných úkonů ve věci a proběhlého dokazování posoudí předseda senátu, zda je možné ve věci vydat rozhodnutí. V případě, že ve věci nedošlo ke koncentraci řízení dle ustanovení § 114c odst. 5 OSŘ nebo ustanovení § 118b odst. 1 OSŘ, musí předseda senátu dle ustanovení § 119a odst. 1 OSŘ poučit o nutnosti uvést všechny rozhodné skutečnosti a důkazy před vydáním rozhodnutí ve věci, kdy k později uvedeným skutečnostem a důkazům bude moci být přihlédnuto

¹⁸⁶ PŘIDAL, Ondřej. § 102a []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 432.

¹⁸⁷ PŘIDAL, Ondřej. § 102a []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 432.

pouze za splnění podmínek dle ustanovení § 205a OSŘ nebo za situace dle ustanovení § 118b odst.1 věta třetí OSŘ.

Bureš uvádí, že koncentrace řízení dle ustanovení § 119a odst. 1 OSŘ v současné době již ztratila svůj původní význam, jelikož došlo novelou OSŘ zákonem č. 7/2009 Sb. k zavedení univerzální „zákonné“ koncentrace, tj. ke koncentraci nejpozději ke skončení prvního jednání ve věci. Z tohoto důvodu poučení dle ustanovení § 119 odst. 1 OSŘ připadá v úvahu pouze za situace, kdy nebyli účastníci vůbec o koncentraci poučeni v přípravném řízení nebo v případě, kdy došlo v přípravném řízení při koncentraci k chybám jako například jim nebylo poskytnuto řádné poučení dle ustanovení § 118a odst. 1 až 3 OSŘ¹⁸⁸ a zároveň došlo k vyhlášení rozsudku ve věci již při prvním jednání ve věci. V takovémto případě nastává koncentrace řízení dle ustanovení § 119a OSŘ.¹⁸⁹

Dle Svobody musí být stejně jako u koncentrace řízení dle ustanovení § 118b odst. 1 OSŘ před formální koncentrací dojít k materiální koncentraci, tj. k poučení účastníka dle ustanovení § 118a odst. 1 až 3 OSŘ.¹⁹⁰ Tuto poučovací povinnost má však předseda senátu v souladu s ustanovením § 119a odst. 1 OSŘ pouze vůči přítomným účastníkům. Tím, že se účastník nedostavil k jednání, se vzdal možnosti být o koncentraci poučen, přičemž není podstatný důvod, z jakého se k jednání nedostavil.

Dle názoru Nejvyššího soudu, je možné se dovolat nesprávného poučení dle ustanovení § 119a odst. 1 OSŘ pouze tehdy pokud se jednalo v jejich nepřítomnosti, a zároveň účastník v souladu s ustanovením § 101 odst. 3 OSŘ z důležitého důvodu

¹⁸⁸ BUREŠ, Jaroslav. § 119a []. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 853.

¹⁸⁹ SVOBODA, Karel. § 118b []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 512.

¹⁹⁰ SVOBODA, Karel. § 119a []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 524.

požádal o odročení jednání.¹⁹¹ Nejvyšší soud tento názor zastává konstantě, viz rozhodnutí z roku 2012¹⁹² či 2015.¹⁹³

Poučovací povinnost ohledně koncentrace rovněž není dána v případě, že je rozhodováno rozsudkem pro uznání či pro zmeškání, jelikož v těchto případech není rozhodováno na základě skutkového stavu věci.¹⁹⁴

Po poučení mohou nastat dvě situace. V první situaci dojde k doplnění tvrzených skutečností a důkazů účastníky řízení. Z tohoto důvodu je potřeba provést doplnění dokazování, přičemž jednání může být z tohoto důvodu i odročeno. Poté, co proběhne dokazování, musí být účastníci dle Drápala znovu poučeni o koncentraci řízení dle ustanovení § 119a odst. 1 OSŘ, přičemž nutnost znovu poučit účastníky tkví v tom, že předchozí poučení o koncentraci bylo uvedením nových tvrzení a důkazů již „konzumováno“.¹⁹⁵ Stejný názor rovněž zastává i Bureš.¹⁹⁶

Druhou možností je dle ustanovení § 119a odst. 2 OSŘ, že účastníci žádné nenavrhnou, případně jejich provedení je usnesením soudu zamítnuto. K zamítnutí dochází dle názoru Nejvyššího soudu například v situaci, kdy se jedná o provedení důkazů ohledně skutečností, které nemá soud za právně významné.¹⁹⁷ Rovněž se může jednat o navržené důkazy, ohledně skutečnosti, která již byla dostatečně prokázána a není potřeba dalších důkazů. Rovněž soud nepřihlíží k novým skutečnostem a důkazům, které byly uvedeny po koncentraci řízení a neodpovídají požadavkům na výjimku z tohoto pravidla dle ustanovení § 118b odst. 1 OSŘ.

¹⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 33 Cdo 5059/2007.

¹⁹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2219/2011.

¹⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 10. 2015, sp. zn. 28 Cdo 1988/2015.

¹⁹⁴ BUREŠ, Jaroslav. § 119a [J]. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 853.

¹⁹⁵ DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. 2002, č. 5, s. 1 – 32.

¹⁹⁶ BUREŠ, Jaroslav. § 119a [J]. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 853.

¹⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2005, sp. zn. 30 Cdo 749/2005.

Poté, co bylo o takto navržených důkazech rozhodnuto, vyzve předseda senátu účastníky dle ustanovení § 119a odst. 2 OSŘ, aby pronesli své závěrečné řeči. V nich mají účastníci zejména shrnout své návrhy, vyjádřit se k dokazování a také ke skutkové a právní stránce ve věci. Svoboda uvádí, že jen výjimečně do nich může být zasahováno. Jedná se tak pouze o případ, kdy obsah závěrečné řeči zcela zjevně vybočuje z rámce projednávané věci.¹⁹⁸ Dle názoru Nejvyššího soudu je vyjádření účastníků k dokazování nutné, jelikož soud může hodnotit důkazy až poté, co bylo provedeno dokazování a zároveň se účastníci k důkazům vyjádřili.¹⁹⁹

Na rozdíl od zahájení jednání ve věci samé, kdy se vždy prvně vyjadřuje žalobce a teprve poté žalovaný, může předseda senátu při skončení jednání udělit slovo v pořadí, které pokládá za vhodné. Zpravidla je však dodržováno, že žalobce přednese svou závěrečnou řeč jako první. Rovněž může být dovoleno, aby závěrečnou řeč pronesl jak zástupce účastníka, tak také účastník samotný. Není ani vyloučeno, že účastníci či jejich zástupci nevyužijí práva závěrečnou řeč pronést.²⁰⁰

Úprava skončení jednání je ve Věcném záměru upravená téměř stejně jako v současné právní úpravě. Výjimku tvoří bod 166, kdy před závěrečnými řečmi jsou strany vyzvány se nejprve vyjádřit k dokazování a ke skutkové a právní stránce věci.²⁰¹ Další změnu spíše formálního charakteru je výslovné uvedení v bodě 164, podle kterého soudce jednání skončí v případě, že je věc dle jeho názoru zcela probrána a je čas na vydání rozhodnutí. Tuto výslovnou úpravu OSŘ neupravuje, byť jsou tyto důvody pro skončení jednání předpokládány.

¹⁹⁸ SVOBODA, Karel. § 119a []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 524.

¹⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 31. 1. 1972, sp. zn. 6 Co 344/71.

²⁰⁰ BUREŠ, Jaroslav. § 119a []. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 853.

²⁰¹ Věcný záměr civilního řádu soudního. In crs.justice.cz [online]. [cit. 2019-05-24]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf, s. 147.

3.6 Vyhlášení rozsudku

Rozsudek se dle ustanovení § 156 odst. 1 OSŘ vyhláší vždy veřejně a k jeho vyhlášení dochází dle ustanovení § 156 odst. 2 OSŘ téměř ve všech případech hned po skončení jednání. V některých případech však může být k jeho vyhlášení jednání odročeno, a to až na dobu deseti kalendářních dnů. Hrnčíř vidí nutnost odročení zejména v případech, aby bylo možné předejít ukvapenému a chybnému rozhodnutí ve věci.²⁰² Winterová zastává podobný názor, kdy jako důvod pro odročení vyhlášení rozsudku uvádí složitost projednávané věci.²⁰³ Pokud je vyhlášení rozsudku odročeno a ve věci jednal senát, je nutné dbát, aby při vyhlášení rozhodnutí ve věci měl senát stejné složení jako u jednání, které mu předcházelo. Dle názoru Nejvyššího soudu totiž jiné složení soudu v souladu s ustanovením § 229 odst. 1 písm. f) OSŘ může být důvod pro podání žaloby pro zmatečnost.²⁰⁴ Pokud bylo vyhlášení rozsudku odročeno, musí být v den jeho vyhlášení tato informace v souladu s ustanovením § 10 Vyhlášky o jednacím řádu vyvěšena na dveřích jednacích síně.

Jedná-li se o věci, jejichž projednání přísluší senátu, oderou se všichni členové senátu před vyhlášením rozsudku dle ustanovení § 15 odst. 1 Vyhlášky o jednacím řádu do poradní síně k poradě. Této poradě mohou být dle ustanovení § 37 OSŘ přítomní pouze členové senátu a zapisovatel.

Zapisovatel má povinnost po skončení porady v souladu s ustanovením § 15 odst. 2 Vyhlášky o jednacím řádu zajistit, aby před příchodem senátu účastníci byli opět na svých místech. Všechny osoby přítomné v jednacím síni při příchodu a odchodu senátu či samosoudce v souladu s ustanovením § 13 odst. 1 OSŘ vždy povstanou. Pokud není možné se do poradní síně odebrat, tak předseda senátu dle ustanovení § 15 odst. 1 Vyhlášky o jednacím řádu vyzve všechny osoby v místnosti, aby jednacím síní se všemi svými věcmi opustily. K jednání jsou poté dle ustanovení § 15 odst. 2 Vyhlášky o

²⁰² HRNČIŘÍK, Vit. § 156 []. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 666.

²⁰³ WINTEROVA, Alena. In: WINTEROVA, Alena, MACKOVÁ, Alena, a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 338.

²⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 1999, sp. zn. 21 Cdo 1876/98.

jednacím řádu vyzváni zapisovatelem či prostřednictvím technického zařízení k návratu do jednací síně.

Podobný průběh má dle ustanovení § 15 odst. 3 Vyhlášky o jednacím řádu vyhlášení rozsudku v případě, kdy ve věci rozhoduje samosoudce. Winterová uvádí, že namísto porady senátu se však koná přestávka, která samosoudci slouží k promyšlení a přípravě rozhodnutí.²⁰⁵

Stejně jako během celého jednání jsou všechny osoby přítomné v jednací síni povinny se zdržet během vyhlášení rozsudku jakéhokoli narušení důstojného průběhu jednání, včetně projevů souhlasu či nesouhlasu s vyhlášeným rozsudkem.

Předseda senátu či samosoudce v souladu s ustanovením § 16 Vyhlášky o jednacím řádu nejprve vyzve přítomné osoby v jednací síni, aby povstaly a následně sám – rovněž ve stoje – hlasitě, plynulým a důstojným způsobem vyhlásí výrokovou část rozsudku. Poté vyhlášení rozsudku vyzve přítomné, aby se posadili. Vsedě následně rozsudek odůvodní, kdy obvykle pouze ve stručnosti uvede, jaké úvahy vedly soud k vydání daného rozhodnutí, a dále účastníky poučí o možnosti odvolání. Dle uvážení přítomné účastníky vyzve k vyjádření, zda se vzdávají práva na odvolání proti rozsudku.

Nakonec předseda senátu či samosoudce přítomné osoby vyzve, aby opustili jednací síň.

²⁰⁵ WINTEROVA, Alena. In: WINTEROVA, Alena, MACKOVÁ, Alena, a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 338.

4 Jednání v nesporném řízení

Jak již bylo řečeno výše, nalézací řízení se dělí na řízení sporná a nesporná. Zatímco sporná řízení jsou upravena v OSŘ, nesporná řízení se řídí ZŘS, jejichž taxativní výčet je stanoven v ustanovení § 2 ZŘS.

ZŘS působí jako *lex specialis* vůči OSŘ, ale v případech, kdy není některá problematika upravena přímo v ZŘS, se v souladu ustanovením §1 odst. 3 ZŘS subsidiárně použije OSŘ. Toto subsidiární použití se vztahuje rovněž na průběh jednání, které probíhá – až na dílčí odchylky – podobně jako v rámci sporného řízení. S ohledem na výše řečené se v této kapitole autorka bude zabývat pouze odlišnostmi v průběhu jednání nesporných řízení od řízení sporných.

V nesporných řízeních je dle ustanovení § 19 ZŘS stejně jako ve sporných řízeních nařizováno jednání. Výjimky, kdy se tak neděje, však nejsou stanoveny OSŘ, ale musí tak být stanoveno přímo v ZŘS. Takový názor sdílí i Vrchní soud v Praze, který judikoval, že v nesporných řízeních nelze postupovat v souladu s ustanovením § 115a OSŘ.²⁰⁶ Mezi řízeními dle ZŘS, kdy není nutné nařizovat jednání lze rozlišit tři typy.

Prvním typem jsou řízení, u kterých není třeba nařizovat jednání, jelikož je věc projednána v souladu s ustanovením § 18 ZŘS v jiném soudním roku, který se od jednání odlišuje svou větší neformálností. Nemusí se konat v budově soudu ani v úřední době. Konání jiného soudního roku namísto jednání je typické pro řízení o vyslovení přípustnosti převzetí a dalším držení ve zdravotním ústavu dle ustanovení § 77 ZŘS. Dle Svobody však jiný soudní rok může suplovat jednání i v případech, kdy se jedná o jinou výjimečnou situaci, která je v zájmu osoby, o jejíchž právech, povinnostech či statutu se jedná.²⁰⁷

Druhým typem jsou řízení, ve kterých je potřeba jednání konat, jen pokud to daná věc vyžaduje, ale ve většině případů z důvodu rychlosti a hospodárnosti řízení nebude jednání nařizováno. Mezi takovéto řízení patří řízení o úschovách (§ 293 ZŘS), řízení o

²⁰⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 9. 2017, sp. zn. 7 Cmo 543/2016.

²⁰⁷ SVOBODA, Karel. § 18 []. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, a kolektiv. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 27.

umoření jistin (§ 311 ZŘS) a řízení ve věcech kapitálového trhu (§ 320 ZŘS). Rovněž do této skupiny patří řízení, u kterých není nutné provádět dokazování. Zde patří řízení spadající pod ustanovení § 85 ZŘS, a to například řízení o jmenování znalce, řízení ve statusových věcech právnických osob, včetně jejich zrušení a likvidace, jmenování a odvolávání členů jejich orgánů nebo likvidátora a přeměn nebo řízení ve věcech opatrovnictví právnických osob. Dále zde také patří řízení ve věcech svěřenského fondu (§ 97 ZŘS) apod.

Třetím typem je řízení, u kterého je obligatorně nařízeno řízení bez jednání. V současné době se uplatní u předběžného řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí (§ 404 ZŘS). Rovněž by se zde daly zařadit taková řízení, která, jak uvádí Svoboda, vlastně ani řízeními nejsou, neboť nejsou ukončena vydáním rozhodnutí. Jak Svoboda uvádí, jedná se například o prohlášení rodiče o udělení souhlasu s osvojením, která je zakončeno sepisem protokolu o prohlášení (§ 427 písm. a) ZŘS) a jednání se tedy nenařizuje.²⁰⁸

4.1 Průběh jednání v nesporném řízení

Pokud není stanoveno jinak, použijí se i pro průběh jednání v nesporných řízeních ustanovení § 115 a násl. OSŘ. K jednání je třeba předvolat všechny potřebné osoby, a předvolání jim je potřeba doručit stejně jako ve sporném řízení zpravidla minimálně deset dnů před nařízeným jednáním. V některých nesporných řízeních je však lhůta zkrácena. Jedná se například o řízení o prodloužení předběžného opatření, kdy předvolání musí být doručeno dle ustanovení § 411 odst. 1 ZŘS nejméně tři dny před nařízeným jednáním.

I před jednáním v nesporných řízeních je nutné zkoumat procesní podmínky před zahájením jednání a rovněž je možné jednání, v souladu s ustanovením § 119 OSŘ, odročit.

Pokud se jedná o zpětvzetí návrhu, tak i v nesporných řízeních je možné zpětvzetí učinit před i v průběhu jednání. V takovýchto případech se postupuje při zpětvzetí stejně jako při jednání ve sporných věcech dle ustanovení § 96 OSŘ. Ustanovení § 15 ZŘS však

²⁰⁸ SVOBODA, Karel. § 19 []. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, a kolektiv. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 30.

umožňuje soudu v řízeních, které lze zahájit i bez návrhu, rozhodnout o neúčinnosti zpětvzetí, oproti spornému řízení, ve kterém je podstatné stanovisko žalovaného, tedy v případech, kdy ke zpětvzetí dochází po zahájení jednání.

V nesporných řízeních nelze – na rozdíl od sporných řízení – uzavřít smír ve smyslu ustanovení § 99 OSŘ, přesto však má soud povinnost vést účastníky ke smírnému řešení sporu v souladu s ustanovením § 9 ZŘS. Nemožnost uzavření smíru však dle názoru Levého neznamena, že soud při nalézání smírného řešení nemůže využít postup upravený ustanovením § 99 odst. 1 věty druhé OSŘ; tj. probere s nimi projednávanou věc, upozorní je na právní úpravu a judikaturu vyšších soudů týkající se věci a případně jim doporučí, jak lze smírně projednávanou věc vyřešit.²⁰⁹ S ohledem na skutečnost, že ZŘS přímo neupravuje postup soudu v případech smírného řešení, je vhodné v těchto případech subsidiárně OSŘ použít.

Po zahájení jednání ve věci samé dle ustanovení § 118 OSŘ je rovněž nutné, aby byl přečten návrh na zahájení řízení a vyjádření účastníků ve věci, jimiž jsou v souladu s ustanovením § 6 ZŘS navrhovatel, ten, o jehož právech a povinnostech je rozhodováno, nebo ten, který je jako účastník stanoven zákonem. Pokud je řízení zahájeno bez návrhu, pak se dle Svobody přečte či konstatuje obsah usnesení o zahájení řízení, a to včetně důvodu, na základě kterého, bylo řízení bez návrhu zahájeno.²¹⁰

Účastníci jsou rovněž vyzváni, aby se ve věci vyjádřili, uvedli významné skutečnosti a navrhli a označili důkazy, ale pokud tak neučiní, neplynou žádnému účastníku následky z důvodu neprokázání tvrzené skutečnosti. Nesporné řízení je oproti spornému vedeno vyšetřovací zásadou a soud má z tohoto důvodu povinnost obstatat chybějící důkazy sám,²¹¹ a to v souladu s ustanovením § 118 odst. 2 OSŘ ve spojení s ustanovením § 21 ZŘS a s ustanovením § 20 ZŘS.

²⁰⁹ LEVÝ, Jiří. § 9 []. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, a kolektiv. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 14.

²¹⁰ SVOBODA, Karel. § 19 []. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, a kolektiv. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 30.

²¹¹ WINTEROVA, Alena. In: WINTEROVA, Alena., MACKOVÁ, Alena. a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 363.

V nesporných řízeních se na rozdíl od sporných řízení končí vydáním usnesení v meritu věci namísto rozsudku. Rozsudek ve věci samé je vydáván jen pokud tak výslovně stanoví ZŘS. Rozsudkem je například rozhodováno v řízení o svéprávnosti (§ 40 ZŘS), v řízení ve věcech opatrovnictví člověka (§ 47a ZŘS) či v řízeních ve věcech statusových manželských (§ 372 ZŘS).

4.2 Poučovací povinnost a koncentrace v nesporném řízení

I v nesporných řízeních musí být dle Svobody účastníci poučeni podle ustanovení § 118a OSŘ, a to z důvodu, že ani v nesporných řízeních nesmí být rozhodnutí překvapivé. Soud tak informuje účastníky o svém stanovisku vzhledem ke zjištěným důkazům a tvrzením a poté musí účastníkům poskytnout prostor vyjádřit se, tj. uvést nové skutečnosti či důkazy v souladu s ustanovením § 20 odst. 2 ZŘS. To ovšem neznamená, že soud by nadále neměl povinnost dle ustanovení § 20 odst. 1 ZŘS zjišťovat všechny skutečnosti z úřední povinnosti. Na rozdíl od sporných řízení, kde neaktivita účastníků, kteří neplní své procesní povinnosti, vede téměř ve všech případech k vydání rozhodnutí v jejich neprospěch, v případě nesporných řízení je tato šance menší, neboť nedostatek jejich procesní aktivity může být vynahrazen aktivitou soudu.²¹²

V některých případech však soud, i přes vynaloženou snahu, nemůže zjistit zcela a pravdivě skutkový stav věci, neboť některé skutkové okolnosti mohou znát jen účastníci.²¹³ Svoboda uvádí, že právě z takovýchto důvodů nelze ani v řízeních ovládaných vyšetřovací zásadou vždy rozhodnout na základě úplných a pravdivých skutečností. S ohledem na nutnost vydání rozhodnutí ve věci, tak může soud tam, kde chybí dostatečně zjištěný skutkový stav, který ani přes postup soudu nelze určit, tuto skutečnost nahradit rozumnou úvahou či předpokladem soudu. Je však stále nutné mít na paměti zejména zájmy osoby, o jejichž právech a povinnostech se v řízeních jedná. Rovněž je třeba přihlídnout k typu nesporného řízení s ohledem, zda bylo řízení zahájeno

²¹² SVOBODA, Karel. § 18 []. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, a kolektiv.

Zákon o zvláštních řízeních soudních. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 27.

²¹³ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. 11. 1999, sp. zn. 24 Co 279/99.

na návrh nebo bez návrhu, neboť pokud ho lze zahájit jen na návrh, má navrhovatel také odpovědnost na zjištění skutkového stavu jako například řízení o rozvod manželství.²¹⁴

V souladu s ustanovením § 20 odst. 2 ZŘS nenastává za žádných okolností v nesporných řízeních koncentrace řízení. Účastníci mohou uvádět nové skutečnosti a důkazy nejen do vydání rozhodnutí ve věci, ale s ohledem, že v nesporných řízeních není uplatňován ani princip neúplné apelace, tak mohou dokonce činit i v odvolacím řízení.

²¹⁴ SVOBODA, Karel. § 20 []. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, a kolektiv. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 32.

Závěr

Autorka se v této diplomové práci věnovala problematice jednání v civilním řízení. Jako jeden z cílů práce si stanovila popis průběhu jednání jak v řízení sporném, tak i v nesporném. Jelikož OSŘ, který upravuje sporné řízení, se používá jako subsidiární předpis pro řízení nesporná, zaměřila se autorka v kapitole třetí detailně na průběh jednání ve sporném řízení. V poslední kapitole se již věnovala pouze podstatným odlišnostem průběhu nesporného řízení od řízení sporného. V průběhu celé práce pak autorka porovnávala současné znění procesních předpisů s navrhovanou úpravou, kterou je Věcný záměr.

Autorka se v práci nejprve zaměřila na obecné charakterizování jednání a jeho zásady, které se týkají práva na spravedlivý proces. Pokud se jedná o uplatňování zásady veřejnosti, ústnosti a přímosti nemá autorka k jejich současné právní úpravě zásadnějších námitek. Vyloučení veřejnosti z jednání je možné pouze ze zákonných důvodů a po důkladném zhodnocení, zda je tento krok vhodný. Možný nedostatek lze spatřovat v této problematice ve Věcném záměru, který se, dle názoru autorky, při stanovení výjimek ze zásady veřejnosti poněkud odchýlil od Úmluvy.

Pro vydání rozhodnutí ve věci samé je zpravidla nutné jednání, které je klíčovým okamžikem celého řízení. Přesto však v některých výjimečných situacích může být ve věci rozhodnuto i bez jednání. Ačkoliv nenařízení jednání napomáhá urychlení řízení, autorka se domnívá, že by se tak mělo dít jen ve výjimečných situacích. Jednání je totiž nařizováno, aby bylo zabezpečeno úplné a spravedlivé projednání ve věci samé a vydáno předvídatelné rozhodnutí. Věcný záměr rovněž tuto skutečnost zohledňuje, když omezil výjimky pro nenařízení jednání.

Předsedou senátu musí být zabezpečeno, aby jednání probíhalo důstojně a nerušeně, což současná právní úprava dle názoru autorky dostatečně reflektuje. Důstojnost jednání se projevuje zejména ve vybavenosti jednací síně, úpravy poučení o pravidlech chování v jednací síni, se kterým musí mít veřejnost možnost se seznámit při vstupu do jednací síně, ale také v oprávnění předsedy senátu, v případě narušení důstojnosti jednání, uložit pořádkovou pokutu, či přímo osobu z místa jednání vykázat.

Rovněž může být rozhodnuto o odepření přístupu některým osobám, u kterých je obava z rušení důstojnosti jednání.

Současný OSŘ se s drobnými výjimkami rovněž dobře vypořádává s požadavkem na úplné a spravedlivé projednání věci bez průtahů. Všichni účastníci musí mít rovné zacházení při jednání, právo vyjádřit se ke všem skutkovým okolnostem a důkazům. Spravedlivému projednání věci rovněž nebrání ani povinnost předsedy senátu vyzvat účastníky k doplnění skutkových tvrzení a navržení potřebných důkazů, jelikož tuto povinnost musí v případě potřeby uplatnit stejně vůči oběma účastníkům. Autorka však spatřuje jako jistý problém současného jednání pojetí koncentrace řízení. Přestože je koncentrace řízení nutná, neboť přispívá ke zrychlení a zefektivnění řízení, autorka se domnívá, že pojetí „zákonné“ koncentrace v OSŘ velmi zvýhodňuje „urychlování“ řízení na úkor úplného projednání věci. Autorka je přesvědčena, že „soudcovská“ koncentrace řízení, uplatněná ve Věcném záměru, lépe splňuje nalezení kompromisu mezi projednáním věci bez průtahů a jejím úplným projednáním.

S projednáním věci bez průtahů rovněž souvisí odročením jednání z důležitého důvodu. Autorka se domnívá, že současné důležité důvody, které vyplývají z OSŘ (například neposkytnutí dostatečné lhůty na přípravu k jednání), nebo byly dovozeny judikaturou (například nemoc či plánovaný ozdravný pobyt) umožňují projednat věc spravedlivě, za účasti účastníků a bez nedůvodných průtahů v řízení. Důležitý důvod totiž předtím, než je uznán, musí být zhodnocen jak z hlediska objektivního (okolnosti důvodu), tak i subjektivního (zavinění účastníka).

V kapitole čtvrté se autorka již věnovala pouze odlišnostem, týkajících se jednání v nesporných řízeních. S ohledem na velké množství řízení, kdy každé řízení má svá specifika, se autorka rozhodla porovnat pouze zásadní rozdíly při jednání, které mezi sporným a nesporným řízením existují.

Jedním z rozdílů je, že v některých nesporných řízeních může častěji docházet k rozhodnutí ve věci samé bez nařízení jednání. Výjimky z pravidla nařizování jednání však nestanovuje OSŘ, ale přímo ZŘS. Hlavní rozdíl však v jednáních v nesporných řízeních spočívá v neexistenci jakékoliv koncentrace řízení. Účastníci tak mohou kdykoliv během jednání, přičemž není důležité, o jaké jednání se jedná, uvádět nové skutečnosti a důkazy. I v nesporných řízeních se uplatňuje poučovací povinnost soudu v souladu

s ustanovením § 118a OSŘ. Na rozdíl od sporných řízení však procesní neaktivita účastníků neznamená jejich automatický neúspěch ve věci, a to s ohledem na vyšetřovací zásadu, podle které má soud povinnost vyhledat a uvést nové skutečnosti a důkazy. Pokud to není možné (některé skutečnosti znají jen účastníci), nahradí je rozumnou úvahou či předpokladem soudu.

Závěrem by se autorka chtěla vyjádřit k Věcnému záměru. Autorka při hodnocení Věcného záměru použila komparativní a analytickou metodu. Při jejich aplikaci shledala, že i přes dílčí nedostatky, které navrhovaná úprava má (například jistý nesoulad s Úmluvou, roztržitost právní úpravy civilního řízení), je průběh jednání ve Věcném záměru upraven zdařileji než v současném OSŘ. Zejména autorka oceňuje změnu v koncentraci řízení, větší důraz na materiální vedení řízení (tj. dotazovací a upozorňovací povinnost soudu) a úpravu rozsudku pro zmeškání, včetně umožnění vydání rozsudku pro zmeškání žalobce. Avšak vzhledem k tomu, že se stále jedná pouze o navrhované znění nového procesního předpisu, autorka věří, že se tyto drobné nedostatky podaří zákonodárcům odstranit; autorka naopak doufá, že zákonodárci Věcný záměr neodkloní od zamýšlené podoby pozměňovacími návrhy v průběhu schvalování.

Seznam zkratek

OSŘ - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

ZŘS - zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška o jednacím řádu - Vyhláška č. 37/1992 Sb., ministerstva spravedlnosti České republiky o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů

Instrukce Ministerstva spravedlnosti - Instrukce Ministerstva Spravedlnosti ze dne 3.12.2001, č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává Vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, ve znění pozdějších předpisů

Ústava - Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Listina základních práv a svobod - Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Úmluva - Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů

NOZ - zákon č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

ZSS - zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Věcný záměr - Věcný záměr civilního řádu soudního. In crs.justice.cz [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/wpcontent/uploads/2017/11/vecny_zamer_fin_al.pdf

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

STAVINHOVÁ, Jaruška, LAVICKÝ, Petr, Základy Civilního procesu. 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 124, ISBN 987-80-210-5062-4.

SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1632, ISBN 978-80-7400-673-9.

WINTEROVA, Alena, MACKOVÁ, Alena, a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací: soudy, notářství, advokacie, exekutorské úřady, sporné řízení soudní, nesporná (zvláštní) řízení, mediace. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student. s. 646, ISBN 978-80-7502-298-1.

DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, a kolektiv. Občanský soudní řád I, II. Komentář. 1.vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 3343. ISBN 978-80-7400-107-9.

KOCOUREK, Jiří. Zákon o soudech a soudcích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 472. ISBN 978-80-7400-292-2.

SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SUCHÁNEK, Radovan, SYLLOVÁ, Jindřiška. Ústava České republiky. 2. vydání. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 1320. ISBN 978-80-7400-590-9.

SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, a kolektiv. Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1422. ISBN 978-80-7400-506-0

SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, a kolektiv. Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 1054. ISBN 978-80-7400-297-7.

HENDRYCH, Dušan, BĚLINA, Miroslav, FIALA, Josef, a kolektiv. Právní slovník. 3.vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1481. ISBN 978-80-7400-059-1.

2. Seznam použitých právních předpisů

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013, o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a ochraně obchodního tajemství, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (tzv. souhrnná novela OSŘ)

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 37/1992 Sb., ministerstva spravedlnosti České republiky o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů

Instrukce Ministerstva Spravedlnosti ze dne 3.12.2001, č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává Vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, ve znění pozdějších předpisů

3. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 17. 2. 2015, sp. zn. II. ÚS 1180/14-2

Rozsudek ve věci stížnosti ze dne 8. 12. 1983, č. 7984/77, Pretto a ostatní v. Itálie

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. I. ÚS 3046/14-2

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2012, sp.zn. IV. ÚS 1167/11-1

Nález Ústavního soudu ze dne 5. 8. 2009, sp.zn. I. ÚS 566/07-1

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 1. 2005, sp.zn. 3 Ads 57/2003-79

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci stížnosti ze dne 7. 7. 2005, č. 64935/01, Chmelíř proti České republice

Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 132/16

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci stížnosti č. 45106/04, Marcello Viola proti Itálii

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 2/10-1

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2006, sp. zn. 21 Cdo 1696/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2005, sp. zn. 29 Odo 1198/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 1. 2002, sp. zn. 20 Co 561/2001

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2006, sp. zn. I. ÚS 207/05

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 1. 1998, sp. zn. III. ÚS 118/97

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 1. 2005, sp. zn. 21 Cdo 1392/2004

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1358/99

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. 28 Cdo 4172/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1358/99

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2056/2000

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2009, sp. zn. 28 Cdo 52/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 5. 2004, sp. zn. 21 Cdo 13/2004

Nález Ústavního soudu ze dne 12. 6. 1997, sp. zn. III. ÚS 68/97

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 26 Cdo 669/2003

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 1. 2009, sp. zn. IV. ÚS 2785/07

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 21 Cdo 3905/2011
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2010, sp. zn. 23 Cdo 721/2008
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. 22 Cdo 2114/2017
Nález Ústavního soudu ze dne 3. 10. 2006, sp. zn. I. ÚS 212/06
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 33 Cdo 5059/2007
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2219/2011
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 10. 2015, sp. zn. 28 Cdo 1988/2015
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2005, sp. zn. 30 Cdo 749/2005
Usnesení Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 31. 1. 1972, sp. zn. 6 Co 344/71
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 1999, sp. zn. 21 Cdo 1876/98
Usnesení Vrhnního soudu v Praze ze dne 6. 9. 2017, sp. zn. 7 Cmo 543/2016
Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. 11. 1999, sp. zn. 24 Co 279/99

4. Seznam ostatních zdrojů

MACKOVÁ, Alena. Co dál s civilním procesem?. Ad Notam. 2015, č. 2, s. 3-4.

DRÁPAL, Ljubomír. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. Mimořádná příloha. 2002, č. 5, s. 1- 32.

VÁVRA, Libor. Ale tohle jsem já u soudu nikdy neřekl!. In pravni prostor.cz [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/ale-tohle-jsem-ja-u-soudu-nikdy-nerekl>.

HERCZEG, Jiří. Přístup médií na jednání soudu a právo na spravedlivý proces. Bulletin advokacie. 2013, č. 3, s. 26-32.

MORÁVEK, Jakub. Pořizování audio záznamu (ne novinářskou) veřejností v občanském soudním řízení. *Právní rozhledy*. 2012, č. 12, s. 429-437.

MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI. Věcný záměr civilního řádu soudního. In crs.justice.cz [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/wpcontent/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf.

SVOBODA, Karel. K věcnému záměru nového kodexu civilního sporného řízení. *Soudní rozhledy*. 2018, č. 7-8, s. 218-221.

WINTEROVÁ, Alena, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, PULKRÁBEK, Zdeněk, LAVICKÝ, Petr. Věcný záměr civilního řádu soudního. *Právní rozhledy*. 2017, č. 23-24, s. 801-810.

JIRSA, Jaromír. K zahájení jednání (Občanské soudní řízení – soudcovský komentář). *Soudce: rubrika Články-úvahy-analýzy*. 2013, č. 11, s. 37 – 40.

Jednání v civilním řízení – Abstrakt

Diplomová práce se zabývá průběhem jednání od jeho nařízení, přes zahájení až ke skončení a vydání rozhodnutí ve věci samé, jelikož pouze správně proběhlé jednání je zárukou spravedlivého a úplného projednání věci bez průtahů. Zároveň je v práci věnována pozornost zásadám, které se týkají jednání a jejichž dodržováním je zajištěno právo účastníků na spravedlivý proces. Práce se bude zabývat průběhem jednání jak v řízeních sporných, tak i v řízeních nesporných.

V první kapitole je definován pojem civilního řízení a pojem jednání. Dále je uvedeno, kým je jednání řízeno. Druhá kapitola pojednává o zásadách jednání, které jsou součástí práva na spravedlivý proces. Jedná se o zásadu veřejnosti, ústnosti a přímosti. U zásady veřejnosti je jistý prostor věnován důvodům, pro které je možné z jednání zcela nebo částečně vyloučit veřejnost. Kapitola se rovněž zabývá možnostmi k zabezpečení důstojného a nerušeného průběhu jednání, včetně způsobů a omezení pořizování zvukových a obrazových záznamů a přenosů z jednání. Nejdelší a nejobsáhlejší kapitolou v práci je kapitola třetí, v níž jsou podrobně analyzovány jednotlivé části jednání ve sporném řízení, a to od nařízení jednání (včetně specifikace důvodů, pro které není nutné jednání nařizovat). Dále jsou zde uvedeny náležitosti předvolání a jeho doručení a postup po nařízení jednání do jeho zahájení. Práce se také věnuje zahájení jednání a jeho průběhu (včetně přednesu žalobních návrhů, poučení osob, koncentrace řízení, dokazování a dalších úkonů), až po skončení jednání a vyhlášení rozhodnutí ve věci samé. Pozornost je věnována také odročení jednání. V kapitole druhé a třetí je srovnávána současná právní úprava, obsažená v OSŘ, s navrhovanou změnou, upravenou ve Věcném záměru civilního řádu soudního. Poslední kapitola je zaměřena pouze na rozdíly v průběhu jednání v řízeních nesporných, jelikož větší část jednání probíhá, jak v řízeních sporných, tak nesporných, podobně.

Klíčová slova

Zásady jednání, průběh jednání ve sporném řízení, průběh jednání v nesporném řízení.

Hearing in the civil proceedings – Abstract

The diploma thesis deals with the course of hearing from its order, through the initiation to the end and issuance of the decision on the merits, since only properly run hearing is a guarantee of fair and complete hearing on the merits without delay. At the same time, the thesis pays attention to the principles that relate to hearing and whose observance ensures the participants right to a fair trial. The thesis will deal with the course of hearing both in adversarial and inquisitorial proceedings.

The first chapter defines the concept of civil proceedings, hearing, and it is consequently stated by whom the proceedings are governed. The second chapter discusses the principles of hearing that are part of the right to a fair trial. It is a principle of public, oral and straightforward. When dealing with the principle of public, there is a certain amount of space devoted to the reasons for which the public can be absolutely or partially excluded from the hearing. The chapter also deals with the possibilities to ensure a dignified and undisturbed course of hearing, including ways and restrictions on the acquisition of audio and video recordings and transmissions from hearings. The longest and the most comprehensive chapter in the thesis is the third chapter, in which the individual parts of the hearing in the disputed proceedings are analysed in detail, from the order of the hearing (including the specification of the reasons for not requiring a hearing), the writ of summons and its delivery and also course of hearing after its order till initiation. The thesis also deals with the initiation of hearing and its course (including presentation of petitions, instruction of persons, concentration of proceedings, taking of evidence including other writs) after the conclusion of the hearing and the declaration of the merits. Attention is also paid to adjournment of hearing. In the second and third chapters, the current legislation, contained in the Civil procedure Code, is compared with the proposed amendment, modified in the Factual Intention of the Civil Procedure Code. Last chapter focuses only on the differences in the course of the hearing in the inquisitorial proceedings, since the greater part of the proceedings is taking place, both in adversarial and inquisitorial proceedings, similarly.

Key words

Principles of hearing, course of hearing in adversarial proceedings, course of hearing in inquisitorial proceedings.